

”Det borde ta slut när man lämnar relationen men det gör det inte”

Våld efter separation – ur ett kvinnojoursperspektiv

”It should end when you leave the relationship, but it
doesn’t”

Post-separation violence – from a women’s shelter perspective

Författare: Louise Johnsson

Moa Lärfars

Nivå: Grundnivå

Kursnamn: Examensarbete för Socionomexamen

Kurskod: GSA2AF

Högskolepoäng: 15 hp

Handledare: Sheila Jones

Institution: Hälsa och välfärd

Examinator: Zlatana Knezevic

Examinationsdatum: 2025-04-18

”Det borde ta slut när man lämnar relationen men det gör det inte”
Våld efter separation – ur ett kvinnojoursperspektiv

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte & frågeställningar	3
2. Bakgrund	4
2.1. Kvinnojourerna i Sverige - en historisk tillbakablick	4
2.2. Centrala begrepp	5
2.2.1. Mäns våld mot kvinnor	5
2.2.2. Våld efter separation	5
3. Tidigare forskning	6
3.1. Fenomenet våld efter separation	6
3.2. Konsekvenser av att utsättas för våld efter separation.....	7
3.3. Arbetet med våld efter separation	8
3.4. Sammanfattning av forskningsläget.....	11
4. Feministisk teori	12
5. Metod	14
5.1. Design	14
5.2. Urval	14
5.3. Material	15
5.4. Datainsamling	16
5.5. Dataanalys.....	16
5.6. Trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet.....	17
5.6.1. Trovärdighet	17
5.6.2. Överförbarhet	18
5.6.3. Pålitlighet	19
6. Etik	20
7. Resultat och analys	22
7.1. Våldet efter relationens slut	23

7.1.1.	Våldet som fortsätter	23
7.1.2.	Våldet ändrar karaktär	24
7.1.3.	Kvinnors maktlöshet inför våldet	26
7.2.	Kvinnojourernas avgörande roll	27
7.2.1.	Kvinna till kvinna	27
7.2.2.	Kvinnosolidaritet	29
7.2.3.	Känslor i arbetet	30
7.3.	Våld efter separation ur ett bredare perspektiv	31
7.3.1.	Myndigheters bristande våldsperspektiv	31
7.3.2.	Samhällets misslyckande	34
7.3.3.	Att se det möjliga i det omöjliga	36
8.	Diskussion	38
9.	Styrkor och begränsningar	40
	Referenser	41
	Bilagor	45
	Bilaga 1: Blankett för etisk egengranskning	45
	Bilaga 2: Samtyckesformulär	47
	Bilaga 3: Intervjuguide	48
	Bilaga 4: Informationsbrev	50

Abstract

The aim of this qualitative study was to examine how women's shelter staff understand the phenomenon post-separation violence and how they experience the work with women exposed to post-separation violence by a former male partner. Five semi-structured interviews were conducted with women's shelter staff in central Sweden. Data was analyzed using thematic analysis and feminist theory was used as a theoretical framework. The findings suggest that the staff perceive post-separation violence as continuing despite the woman leaving the relationship and that the violence changes character and escalates. The staff worked according to a woman-to-woman logic and their work was based on the women's needs, including need of counselling. The staff experienced their work as frustrating and challenging when the laws and guidelines of the authorities can become contradictory. One possible improvement is to change the laws that enables violence.

Keywords

Feminist theory, men's violence against women, post-separation violence, women's shelter

Sammanfattning

Syftet med denna kvalitativa studie var att undersöka hur yrkesverksamma på kvinnojourer förstår fenomenet våld efter separation samt hur de upplever arbetet med kvinnor som utsätts för våld efter separation av en manlig tidigare partner. Fem semistrukturerade intervjuer genomfördes med yrkesverksamma på kvinnojourer i mellersta Sverige. Insamlade data analyserades med tematisk analys och feministisk teori användes som teoretiskt ramverk. Resultatet visade att yrkesverksamma på kvinnojourer uppfattar våld efter separation som att våldet fortsätter trots att kvinnan lämnat relationen samt att våldet ändrar karaktär och intensifieras. De yrkesverksamma arbetar efter en kvinna-till-kvinna logik, utifrån kvinnans behov där stödsamtal var återkommande moment. De yrkesverksamma upplevde en frustration i arbetet och en utmaning ansågs vara när myndigheters lagar och riktlinjer kan bli motsägelsefulla. En förbättringsmöjlighet är att lagar som möjliggör våldet behöver förändras.

Nyckelord

Feministisk teori, kvinnojour, mäns våld mot kvinnor, våld efter separation

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort TACK till de yrkesverksamma som tagit sig tiden till att delta i denna studie, utan er hade inte denna studie varit möjlig.

Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Sheila Jones för hennes stora engagemang, kunskap, feedback och stöd genom hela processen. Det har varit oerhört betydelsefullt för oss.

Slutligen vill vi passa på att rikta uppmärksamhet mot Sveriges kvinnojourer och det fantastiska och viktiga arbete de bedriver dagligen för att hjälpa kvinnor som utsätts för våld.

1. Inledning

Mäns våld mot kvinnor i heterosexuella parrelationer är både internationellt och i Sverige det vanligaste förekommande våldet mot kvinnor (Johnsson-Latham, 2019) och en kvinnas egna hem är den farligaste platsen för henne, då hemmet är den plats där de flesta grova våldsbrotten sker (Nylén, 2019). I Sverige uppgav 15,2 procent av kvinnor att de utsatts för våld i nära relation under år 2022 och av dessa uppgav 97,7 procent att de utsatts av en man. Av de kvinnor som utsattes för våld uppgav 11 procent att de enbart utsattes efter att relationen tagit slut och 13,4 procent uppgav att våldet pågick både under relationen och efter att relationen avslutats (Brottsförebyggande rådet, 2024).

Mäns våld mot kvinnor är ett storskaligt problem i samhället som orsakar skador på individnivå och samhällsnivå (Moser Hällen & Sinisalo, 2018). Våld mot kvinnor återfinns överallt i samhället och våldet är inte bundet till någon specifik religion, etnicitet, ålder eller bostadsområde. Det är ingen särskild kvinna som utsätts för våld (Moser Hällen & Sinisalo, 2018) och det är inte heller någon särskild typ av man som utsätter kvinnor för våld (Kastling, 2018). Som Nordborg (2019) poängterar: ”att så många kvinnor är eller har varit utsatta tyder på att det finns ganska många män som är eller har varit förövare” (s. 59).

”Varför lämnar hon inte?” är en vanligt förekommande fråga många ställer sig när det kommer till mäns våld mot kvinnor i parrelationer (Nordborg, 2019) men många män fortsätter att utöva våld mot kvinnor, trots att kvinnorna försökt på alla sätt och vis att bli fria från mannen och hans våld (Skoog Waller, 2022). När en kvinna lämnar en manlig partner sker detta i nästan alla fall mot hans vilja och att hon lämnar den våldsamma relationen betyder inte att våldet tar slut (Nordborg, 2019). Att lämna en våldsam relation ökar risken för att våldet eskalerar eller till och med leder till ett dödligt utfall. Efter separationen kan våldet förändras och ibland utövas på andra sätt än i relationen (Socialstyrelsen, 2023). Under år 2023 dödades 10 kvinnor i Sverige av en partner eller tidigare partner, samma siffror gäller för året innan och i alla fallen var det en man som var misstänkt för brottet (Brottsförebyggande rådet, 2024). Det dödliga våldet sker främst strax innan eller efter att kvinnan har lämnat relationen (Nordborg, 2019).

Hur samhället reagerar på kvinnors våldsutsatthet, motstånd och försök till att bli fria från våldet kan ofta resultera i att män behåller sin makt och kan utöva *våld efter separation* (även kallat ”eftervåld”), vilket leder till att kvinnor lämnas ensamma i våldet och med dess

konsekvenser. Trots att kvinnor lämnar relationer så kan mäns utövande av våld efter separation begränsa och kontrollera kvinnors frihet och liv. Samhällets reaktion på mäns våld efter separation tenderar att vara att det inte finns något att göra för att stoppa dem. Vidare kan samhället ofta se kvinnor och barn som utsatta för våld utan att se våldsutövande män som våldsutövare, vilket är en paradox som möjliggör mäns utövande av våld och våld efter separation (Skoog Waller, 2022).

Civilsamhället har en betydande roll i samhället och en stor aktör är de ideella kvinnojourerna (Moser Hällen & Sinisalo, 2018) och frivilliga jourer kan ses som ett komplement till kommuners verksamheter (Eduards, 2002). Kvinnojourerna har en djupgående kunskap om våld mot kvinnor, vilket gör dem till en viktig del i det sociala arbetet och kvinnojourerna är ofta kvinnors första kontakt när kvinnor tar steget att lämna relationen med den våldsamma partnern. Kvinnojourerna är den vanligaste utföraren för att möta behovet av skydd för de kvinnor som är våldsutsatta och kvinnojourerna var först vad gäller att skydda kvinnor och barn genom placering i skyddade boenden. Kvinnojourerna väljer själva hur de vill organisera den egna juren (Moser Hällen & Sinisalo, 2018) men att stödja våldsutsatta kvinnor och att arbeta för att stoppa våldet är något som alla kvinnojourer har gemensamt. Utöver stödet till kvinnor arbetar kvinnojourerna med att uppmärksamma våldet genom opinionsbildning och spridande av kunskap om våldet mot kvinnor. Stödet som kvinnojourerna erbjuder kostar ingenting för stödsökande kvinnor och kvinnorna kan även välja att vara anonyma i kontakten med kvinnojour (Kunosson, 2019).

Kvinnojourerna lyssnar och litar på det kvinnorna berättar och hos våldsutsatta kvinnor finns stort förtroende till kvinnojourerna och det skapas en samhörighet emot det offentliga som har svårt att fullt ut förstå kvinnors perspektiv. Myndigheter kan sägas utgå från ett neutralt förhållningssätt och i kontrast till detta är empati och solidaritet enligt kvinnojourerna mer betydelsefullt än professionell kompetens (Eduards, 2002). Som Kjellberg (2024) visar i sin intervjustudie så handlar kvinnojourernas roll om att stödja kvinnan och tillsammans med henne stå upp mot den manliga partnern som utövar våld och i vissa fall mot andra yrkesverksamma inom socialt arbete (Kjellberg, 2024).

Inom det sociala arbetets fält möter yrkesverksamma kvinnor som utsätts för våld efter separation och utan goda kunskaper om våldet så riskerar allvaret i kvinnans situation och hennes behov av hjälp och stöd att förbises. Då kvinnojourerna är en betydande ideell kraft inom det sociala arbetet och har en avgörande betydelse i arbetet med kvinnor som utsätts för våld och våld efter separation är det av vikt att deras perspektiv, värdefulla kunskap och

arbete gällande våld efter separation lyfts fram. Vår studie ämnar därmed att bidra med att belysa hur kvinnojourerna förstår fenomenet våld efter separation och det viktiga arbete som kvinnojourerna bedriver samt deras perspektiv kring hur arbetet med våld efter separation bedrivs.

1.1. Syfte & frågeställningar

Syftet med denna kvalitativa studie är att undersöka hur yrkesverksamma på kvinnojouren förstår fenomenet våld efter separation samt hur de upplever arbetet med kvinnor som utsätts för våld efter separation av en manlig tidigare partner.

De frågeställningar som valts för att uppnå syftet är följande:

- Hur uppfattar de yrkesverksamma på kvinnojourerna fenomenet våld efter separation?
- Hur arbetar de yrkesverksamma på kvinnojourerna med att stötta kvinnor som utsätts för våld efter separation?
- Vilka utmaningar och förbättringsmöjligheter ser de yrkesverksamma på kvinnojourerna i arbetet med våld efter separation?

2. Bakgrund

I detta avsnitt redovisas kvinnojourernas historia i Sverige. Avsnittet avslutas med en redogörelse för centrala begrepp i denna studie.

2.1. Kvinnojourerna i Sverige - en historisk tillbakablick

Vid 1800-talets slut riktade kvinnorörelsen ett fokus på våldet som drabbade kvinnor (Steen, 2003). Kvinnorörelsen har varit betydande i det sociala arbetets utveckling (Meeuwisse & Swärd, 2016) och kvinnorörelsen har länge stridit för att könsmaktsordningen ska tillägnas uppmärksamhet i den politiska agendan (Moser Hällen & Sinisalo, 2018). I samband med kvinnorörelsen under 1970-talets start ökade intresset för våld mot kvinnor (Steen, 2003) och från 1970-talet fick frågor om kvinnors rätt till självbestämmande över sina egna kroppar och den egna sexualiteten utrymme på den politiska agendan, kvinnorörelsen var en central del för att få detta att ske (Nordborg, 2019). Under 1970-talet ledde kvinnorörelsen i Sverige till att kvinnor anförtrodde sig till varandra om sina upplevelser av våld och övergrepp (Nordborg, 2019) och ur denna rörelse har kvinnojourrörelsen vuxit fram (Kunosson, 2019).

Kvinnourörelsen under 1970-talet har även bidragit till att samhällets myndigheter och politiker tagit ett större ansvar för våldsutsatta kvinnors situation (Eduards, 2002). Kvinnojourrörelsen kan bindas samman med idéer om att skapa särskilda platser för kvinnor att mötas på (Kunosson, 2019). Bildandet av kvinnojourer runt om i landet var för att stödja och skydda våldsutsatta kvinnor och för att sprida kunskap och bilda opinion mot mäns våld och övergrepp mot kvinnor (Nordborg, 2019). Eduards (2002) beskriver att det första riksjourmötet bland kvinnojourerna i Sverige skedde år 1981 där 16 kvinnojourer samlades i Stockholm. Jourerna framställde i ett brev sin begäran till regeringen att: ”misshandel skulle falla under allmänt åtal och att staten, inte kommunerna, skulle stå för finansiering av jourerna” (Eduards, 2002, s. 84). Misshandel i bostaden omfattas sedan år 1982 av allmänt åtal och detta visade på en övergång från att våld mot kvinnor sågs som ett privat problem till ett samhälleligt problem (Nordborg, 2019).

En del av kvinnojourrörelsen är de två riksorganisationerna Roks (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, bildades år 1984) och Unizon (bildades år 1996). Både Roks och Unizon ser sig som feministiska organisationer med ett kvinnoperspektiv (Johansson et al., 2019). Kvinnojourerna kan ses som dels, ”en politisk rörelse” (Eduards, 2002, s. 94) dels, som ”praktiskt socialt arbete” (Johansson et al., 2019, s. 38)

2.2. Centrala begrepp

2.2.1. Mäns våld mot kvinnor

Denna studie utgår från Förenta Nationernas (FN) definition av begreppet mäns våld mot kvinnor:

Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller sannolikt kommer att resultera, i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, innefattande hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet (Förenta Nationerna, 1993, s. 2, egen övers.).

2.2.2. Våld efter separation

I denna studie definieras våld efter separation som det våld en tidigare partner utövar som uppkommer eller fortsätter efter att relationen tagit slut. Våldet kan pågå under lång tid och utövas på flera olika sätt, exempelvis ekonomiskt, psykiskt, fysiskt och materiellt (Kjellberg, 2023; Skoog Waller, 2022; Spearman et al., 2022).

I vissa sammanhang kallas även våld efter separation för eftervåld. I vårt arbete förekommer begreppet eftervåld i kapitel 7 ”Resultat och analys” eftersom intervjupersonerna i vår studie använder begreppet.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt redovisas tidigare forskning avseende mäns våld mot kvinnor efter separation, konsekvenser av våldet samt arbetet med det. Detta presenteras under följande rubriker: ”Fenomenet våld efter separation”, ”Konsekvenser av att utsättas för våld efter separation” och ”Arbetet med våld efter separation”. Avsnittet avslutas med en kort sammanfattning av tidigare forskning. Detta presenteras under rubriken ”Sammanfattning av forskningsläget”.

3.1. Fenomenet våld efter separation

Att lämna en våldsamt relation behöver inte betyda att våldet upphör (Hay et al., 2023). För kvinnor som lämnar en våldsamt relation kan våldet fortsätta men i vissa fall kan även våldet uppstå efter separationen trots att relationen inte har präglats av våld tidigare (Li, 2023). Att våldet fortsätter eller uppkommer efter en separation kan benämnas *våld efter separation*. Spearman et al. (2022) har i en litteraturstudie genomfört en begreppsanalys av begreppet våld efter separation och definierar det som: ”...det pågående avsiktliga mönstret av hot mot en tidigare partner som inkluderar (1) utnyttjande av rättsväsende, (2) ekonomiskt våld, (3) hot och att utsätta barn för fara, (4) isolering och misskreditering och (5) trakasserier och förföljelse” (s. 1227, egen övers.).

Att utnyttja rättsväsendet (*legal abuse*) innefattar försök att manipulera olika samhällssystem, hot om och försök att ta barnen från den andre vårdnadshavaren samt försök till att misskreditera den våldsutsatta och minska dennes trovärdighet. Ekonomiskt våld (*economic abuse*) inbegriper att inte ge tillgång till exempelvis underhållsbidrag eller hindra den andre från att arbeta genom att bland annat skapa konflikter på arbetsplatsen. Hot och utsättande av barn för fara (*threats and endangerment to children*) innefattar hot om bortförande eller att skada barnen, att motsätta sig att lämna barnen till den andra föräldern eller att försumma barnen. Isolering och misskreditering (*isolation and discrediting*) inbegriper att sprida rykten eller framställa den våldsutsatta som en olämplig förälder samt försök att påverka den våldsutsattas stödsystem negativt. Trakasserier och stalking/förföljelse (*harassment and stalking*) innefattar maktutövande och kontrollerande samt att försök att göra den våldsutsatta rädd (Spearman et al., 2022, s. 1228).

En intervjustudie från USA med 22 skilda mödrar som utsatts för våld efter separation av en manlig tidigare partner, fann att männen använde sig av olika strategier för att upprätthålla kontroll och makt efter separationen, där utnyttjande av rättsväsendet, hot och

trakasserier samt ekonomiskt- och emotionellt våld var vanliga strategier. Det var även vanligt förekommande att våldsutövaren använde sig av barnen och försökte sabotera kvinnans relation till barnen (Toews & Bermea, 2017). Till skillnad från Spearman et al. (2022) skildring av våld efter separation och vad som inkluderas i fenomenet så framkommer ytterligare en form av våldsutövande i studien av Toews och Bermea (2017), vilket de benämner som ”stuff to try to hurt me”. Detta tema framkom genom kvinnornas beskrivningar av hur deras tidigare manliga partner betedde sig på ett småaktigt sätt, som kunde uttrycka sig genom att männen stal, undanhöll eller vägrade att lämna tillbaka kvinnornas tillhörigheter.

Enligt Toews och Bermea (2017) tyder kvinnornas berättelser på att det fysiska våldet tenderar att minska och detta på grund av att männens åtkomst till kvinnorna minskar. Detta är i överensstämmelse med resultaten som Li (2023) funnit i sin feministiska intervjustudie från USA med 19 kvinnor som utsatts för våld före och eller efter separation, där det framkommer att de manliga tidigare partnerna till kvinnorna i större utsträckning utövade ett emotionellt våld efter separation, snarare än ett fysiskt våld efter separation, där även stalking och ekonomiskt våld tenderade att eskalera. En förklaring till att det fysiska våldet tenderar att minska efter separation kan vara att våldsutövaren har en reducerad kontakt med den våldsutsatta. Det kan dock också bero på studiens urval, då flertalet studier påvisar att fysiskt våld tenderar att öka efter separation (Li, 2023).

Att fysiskt våld inte utövas i lika stor utsträckning som psykiskt våld efter separation framkommer även i en intervjustudie med en feministisk ansats av Hay et al. (2023) genomförd i Australien med 10 mödrar som separerat från en våldsam partner, att kvinnorna efter separation utsattes för flertalet olika kontroll- och tvångsbeteenden av sina tidigare manliga partners. Våldsutövarna skapade en rädsla hos kvinnorna genom att bland annat övervaka, stalka, hota och använda barnen (Hay et al., 2023).

3.2. Konsekvenser av att utsättas för våld efter separation

En av de allvarligaste konsekvenserna av våld efter separation är att våldet leder till döden (Spearman et al., 2023) och risken för att utsättas för dödligt våld är som störst under det första året efter separationen (Spearman et al., 2022). Den som utsätts för våld efter separation riskerar även att utstå en rad psykiska konsekvenser av våldet, däribland depression, ångest och posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Vidare kan utsatta mödrar uppleva känslor såsom skuld och maktlöshet i relation till att de inte kan garantera barnens säkerhet samt uppleva att de inte har lyckats som förälder (Spearman et al., 2023).

En vanlig våldsform som utövas efter separation är stalking där kvinnor som utsätts tenderar att uppleva en rad problem såsom självmordstankar, ångest, sömnproblem (Li, 2023), frustration, en rädsla för sitt liv (Nikupeteri, 2017) samt PTSD (Spearman et al., 2022). I förhållande till stalking kan den som utsätts uppleva rädsla kopplat till platser där den som förföljer tidigare har befunnit sig samt rädsla för att inte få hjälp i tid när den som förföljer dyker upp (Nikupeteri, 2017). Separation är en riskfaktor för att utsättas för stalking. En återkommande konsekvens av våld efter separation är rädsla (Spearman et al., 2023) och den som utsätts för våld efter separation kan leva med en stor rädsla på grund av exempelvis våldsutövarens hot om att döda den våldsutsatta (Hay et al., 2023). Även barnen till den utsatta kvinnan kan uppleva en rädsla för att modern eller syskon ska komma till skada (Spearman et al., 2023).

Den som utsätts för ekonomiskt våld efter separation kan försättas i en svår ekonomisk situation (Spearman et al., 2022) och det ekonomiska våldet kan förorsaka en rädsla hos den våldsutsatta för att inte klara sig ekonomiskt (Spearman et al., 2023). Ytterligare en konsekvens av våld efter separation är risken att förlora vårdnaden om sina barn till våldsutövaren till följd av våldsutövarens utnyttjande av rättsväsendet. Vidare kan kvinnan även förlora vårdnaden om sina barn på grund av att hon inte anses kunna skydda sina barn eller att hon inte ses som samarbetsvillig. Våld efter separation kan även ge konsekvenser för barnen, exempelvis så kan våldsutövaren negligera barnens medicinska behov eller utsätta barnen för försummelse (Spearman et al., 2022). Kjellbergs (2023) doktorsavhandling som genomförts i Sverige och baseras på intervjuer med kvinnor som utsatts för våld i nära relation och gruppintervjuer med och observationer av 49 yrkesverksamma (inom socialtjänstens stödenheter, kvinnojourer och privata skyddade boenden) visar att våld efter separation kan leda till att exempelvis kvinnor som har barn tillsammans med den våldsutövande mannen kan överväga att gå tillbaka till relationen för att skydda sina barn. Eriksson (2003) visar i sin avhandling att kvinnor inte är fria från våldet om det finns en risk att barnen utsätts för våld. Mammors frigörelse är därmed sammankopplad med risken för att deras barn utsätts för våld. Barnens utsatthet för våld kan leda till att mammors frigörelse fördröjs.

3.3. Arbetet med våld efter separation

Hester (2011) visar i sin artikel att det finns tre huvudsakliga arenor för arbete med familjer där det sker våld: våld i nära relationsplanet (*domestic violence planet*), barnskyddsplanet

(*child protection planet*) och familjerättsplaneten (*child contact planet*) (Hester, 2011, s. 839–840). På våld i nära relationsplaneten där exempelvis kvinnojour och polis ingår, ligger fokus i arbetet huvudsakligen på vuxna och ofta handlar det om att stötta kvinnor som utsätts för mäns våld. På barnskyddsplaneten där socialtjänstens barnskyddsenheter ingår, ligger fokus huvudsakligen på barnen och deras bästa men det finns även en syn på att mamman är den som primärt ska skydda barnen. Våldet kan ses som orsakat av familjen och att föräldrar bör samarbeta men detta riskerar dock att dölja könsrelaterade aspekter. Det kan finnas en frustration bland socialarbetare inom planeten avseende att kvinnor inte lämnar våldsutövande män. På familjerättsplaneten ligger fokus på framtiden och hur föräldrarna ska samarbeta i frågor kring barnen. Ett mindre fokus ligger på dåtiden och att mamman utsatts för våld av pappan är inte relevant. De tre planeterna kan stå i kontrast till varandra när det gäller arbetet med våldet och planeternas olika föreställningar om kön och könsojämlikhet kan skapa ytterligare kontraster (Hester, 2011).

I Kjellbergs (2023) studie upplevde kvinnorna att kvinnojourer och stödenheter lärde ut till kvinnorna att de har varit utsatta för våld, att våldet som utövas är våldsutövarens ansvar samt att de och barnen skulle skydda sig från våldet. Från familjerätter fick kvinnorna uppfattningen att budskapet i stället handlade om att det inte avsågs vara våld, utan en konflikt som kvinnorna ansågs vara delaktiga i och hade ett ansvar för att lösa. Därmed tillhandahölls inget skydd till kvinnorna under myndighetsmöten med deras våldsutövande manliga tidigare partner. Kvinnorna fick uppfattningen av att de och barnen inte skulle skydda sig från våldet, utan att kvinnorna i stället skulle försöka främja barnens kontakt med pappan.

Även Eriksson (2003) visar att familjerättssekreterare beskrev att deras uppdrag inte handlar om att stötta de kvinnor som utsatts för våld eller få de våldsutövande männen att sluta utöva våld, utan i arbetet fokuserar de på barnen. Familjerättssekreterare beskrev att de i utredningar ska vara opartiska och att till exempel visa empati för de kvinnor som utsatts för våld kunde leda till att de ses stå på kvinnans sida, vilket inte ansågs vara professionellt. Författaren framhåller att opartiskheten avseende att inte ta parti för eller låta bli att agera trots kvinnors uppgifter om förekomst av våld inte kan anses vara neutralt. Vidare framkom det även att familjerättssekreterare inte alltid ser pappans föräldraförmåga som bristande trots att han utövar våld mot mamman och ett dominerande synsätt var att barnen fortsatt bör ha kontakt med pappan.

Kjellberg (2023) fann också att yrkesverksamma på både ett skyddat boende och en stödenhet inte ansåg att skuldavlastning var en väsentlig del i stödet till kvinnorna.

Yrkesverksamma på stödenheten hade uppfattningen att det var en myt att kvinnor i högre grad än män är utsatta för våld i nära relation. I kontrast till detta så framkommer det att yrkesverksamma på kvinnojourer i stället intog ett förhållningssätt där de försökte stå bakom kvinnan och utgå från hennes perspektiv och behov. Kjellberg (2024) visar även i sin intervjustudie med 49 socialarbetare från olika verksamheter i Sverige, att ideella kvinnojourer inte förde över ansvaret avseende strukturella problem på kvinnorna som utsatts för våld.

Kjellberg (2023) beskriver vidare att det efter att en kvinna hade lämnat en våldsam relation kunde uppkomma ett behov av stöd för att hantera det våld som kunde uppstå efter separation. Stödet kunde ges av exempelvis olika stödenheter och kvinnojourer. Arbetet med våld efter separation kunde vara både strukturellt- och individriktat och det stöd som kvinnan kunde få kunde vara exempelvis olika former av praktiskt stöd (ekonomiskt, rådgivning, stöd i myndighetskontakter och information), samtalsstöd och skyddat boende och stödet kunde ges på både lång- och kort sikt. Det framkom däremot att vilken typ av stöd som kvinnan fick var beroende av vilken verksamhet hon tog emot stöd från.

Stödsamtal har av flera kvinnor upplevts som positivt, med samtalsstöd avses stöd där kvinnan får hjälp att hantera sina känslor och bearbeta och prata om hennes upplevelser av våld. Stödsamtalen kunde ges via både stödenheter och kvinnojourer. Det var positivt att kvinnorna kunde kontakta stödpersonen när behovet uppstod och inte bara när det fanns ett inbokat möte vilket i kombination med att det inte fördes några journaler ledde till att stödet kändes lättillgängligt (Kjellberg, 2023). I en intervjustudie med 17 kvinnor i Sverige som utsatts för våld i nära relationer, framkommer att kvinnorna erbjöds stödsamtal där de fick hjälp med att skapa strategier för hur de skulle kunna ge sig och sina barn skydd. Däremot var stödet inte alltid hjälpsamt då en förutsättning för att säkerhetsstrategierna skulle vara till hjälp var att kvinnan hade möjlighet att använda dem (Vikander et al., 2024).

Kvinnor som blivit placerade på skyddat boende upplevde att de var tillfälligt skyddade från våldet efter separation, men att de var isolerade från deras vanliga liv (Kjellberg, 2023). I en intervjustudie med 8 kvinnor i Sverige som har bott på skyddat boende på grund av våldsutsatthet framkom att kvinnorna upplevde att socialtjänsten inte tog dem på allvar trots att de bad om hjälp. Vidare framkom att vistelse på skyddat boende inte alltid var på kvinnans initiativ eftersom kvinnor kunde ställas inför ett ultimatum av socialtjänsten med hot om att placera barnen om kvinnan inte accepterade skyddsplacering, vilket kunde leda till att kvinnor

accepterade placeringar på skyddat boende just på grund av rädslan att barnen annars skulle tas ifrån dem (Andersson, 2024).

Att arbeta med strukturella hinder såsom ekonomi och bostadsbrist upplevdes svårt och flera yrkesverksamma kände sig maktlösa i arbetet (Kjellberg, 2023). Socialarbetarna arbetade främst med kvinnans emotionella band till våldsutövaren snarare än strukturella hinder och detta på grund av att de upplevde en avsaknad av makt att påverka dessa (Kjellberg, 2024). Yrkesverksamma på kvinnojourer och vissa stödenheter försökte arbeta mer strukturellt inriktat genom att exempelvis försöka påverka socialtjänstens bemötande av kvinnor som utsätts för våld. De yrkesverksamma försökte vidare påverka de lokala politikerna i frågan om bostadsbrist då den tenderade att hindra kvinnor från att lämna den våldsamma relationen (Kjellberg, 2023).

Olika aktörer tenderade att ge olika riktlinjer för kvinnorna att följa, exempelvis uppmanade en kvinnofridsenhet kvinnan att skydda sig och sina barn och placeras på skyddat boende medan familjerätten menade att kvinnan behövde ha ett samarbete med pappan och att det vore ett försök att sabotera umgänget med pappan att försöka skydda barnen. Kvinnan kunde då hamna mellan de olika aktörernas direktiv och lämnas ensam i att hantera direktiven (Kjellberg, 2023).

3.4. Sammanfattning av forskningsläget

Tidigare forskning påvisar att våldet inte behöver ta slut för att en kvinna lämnar en våldsam relation och våldet kan leda till flertalet konsekvenser för den som utsätts. För många kan våldet skifta form efter separation och till och med förvärras samt leda till dödligt utfall. Våld efter separation är ett viktigt område inom det sociala arbetets fält och det på grund av våldets konsekvenser och allvarlighetsgrad. Tidigare forskning påvisar vidare att olika samhällsaktörer arbetar och bemöter våldet på olika sätt där de olika aktörernas förhållningssätt till våld kan stå i motsats till varandra. Det finns således flertalet aktörer som arbetar med fenomenet våld efter separation och en viktig aktör inom civilsamhället är kvinnojourerna. Vår studie ämnar därmed att bidra med att belysa hur kvinnojourerna förstår fenomenet våld efter separation och det viktiga arbete som kvinnojourerna bedriver samt deras perspektiv kring hur arbetet med våld efter separation bedrivs.

4. Feministisk teori

Det teoretiska perspektiv som ligger till grund för studiens intervjuguide och för analys av insamlat material är feministisk teori. I denna studie används feministisk teori som ett samlingsbegrepp och vi utgår från *den andra vågens feminism* (Gemzöe, 2014, s. 33). Anledningen till att feministisk teori har valts är för att kunna analysera kvinnojourernas arbete och fenomenet våld efter separation ur ett strukturellt perspektiv. I denna studie utgår vi från begreppet mäns våld mot kvinnor vilket gör feministisk teori med dess betoning på mäns överordning och kvinnors underordning till en lämplig tolkningsram. I tidigare forskning utgår flera forskare från feministisk teori vid analys av våld efter separation vilket visar på att det är en användbar teoretisk utgångspunkt.

Gemzöe (2014) beskriver att ”ordboksdefinitionen av feminism innehåller två påståenden: 1) att kvinnor är underordnade män och 2) att detta förhållande bör ändras” (s. 121) och som Eduards beskriver (2002) härstammar den feministiska teoribildningen från den politiska rörelsen som huvudsakligen fokuserar på *frigörelse* av kvinnor och feminism kan således ses som både en teoribildning och en praktik. Målsättningen inom feminismen handlar dels om att bidra till en förbättring av kvinnors villkor, dels avveckla *könskategorier* som begränsar och förtrycker kvinnor. En central föreställning i feministiskt tänkande är att kvinnor som kategori används på ett förtryckande sätt och för att skapa ett mindre *könsstrukturerat* samhälle så behöver kvinnors kunskaper, erfarenheter och organisering tas till vara på. Kärnan för *feministisk solidaritet* är tankar om rådande könsskillnader, att kvinnligt/kvinnor ses som underordnade och specifika i relation till manligt/män vilka ses som överordnade och allmänna (Eduards, 2002).

Frågor som berör *könsmaktsrelationer* och den *manliga dominansen* är centrala inom feministisk teoribildning och inom feminismen innebär förändring att det förtryck och underordning som kvinnor utstår ska få ett slut. Enligt feministisk teori kan förändring ske genom att kvinnor som aktörer under rätt förutsättningar, kan förbättra sina villkor och skapa ett mer kvinnovänligt och könsjämligt samhälle. Det feministiska arbetet kan således falla samman om det inte finns tillit till de förmågor kvinnor har (Eduards, 2002). Inom feminismen vill man bredda det mänskliga då människan inte ska likställas med mannen. Det är därför av vikt att även skapa och förmedla kunskap om kvinnor på grund av sambandet mellan makten att beskriva verkligheten och övriga typer av makt (Gemzöe, 2014).

Mäns våld mot kvinnor förekommer överallt i samhället och ur ett feministiskt perspektiv kopplas våldet till ojämlika maktpositioner mellan män och kvinnor och därmed ses strävandet mot jämställdhet mellan könen som en av de viktigaste åtgärderna. Mäns utövande av våld mot kvinnor kan ses som ett uttryck av att män är överordnade kvinnor och vid studerandet av könsmaktsrelationer är det av vikt att möjligheten till användandet av våld som maktmedel problematiseras. Att kvinnor utsätts för våld kan ses som ett centralt upprätthållande av ordning. Att prata om mäns våld mot kvinnor som ett familjevåldsproblem kan ses problematiskt då denna typ av formulering förbiser att problematisera mäns överordning inom både familjen och samhället (Wendt Höjer, 2002). Eduards (2002) beskriver en jourkvinnas berättelse där det framgår att när hon ute och berättar och framför att våldet inte drabbar någon speciell grupp kvinnor så accepterar de flesta det. Men när hon framför att det inte finns en särskild typ av män som utövar våldet så blir det ett motstånd. Synsättet bakom verkar vara att kvinnor kan ses som möjliga offer till våldet men män kan inte ses som möjliga våldsutövare. Feministiska jourer inför ett alternativt, kollektivt synsätt i den offentliga diskussionen: om kvinnors utsatthet ses som något gemensamt, hur kan mäns kontroll inte ses som något gemensamt? (Eduards, 2002).

I feministisk forskning framförs frekvent hur kön negligeras i och via lagstiftning och en ofta framförd feministisk kritik mot reformer som är könsneutralt framställda är att de är politiskt kraftlösa och inte förbättrar kvinnors villkor. Könsneutral lagstiftning grundar sig i manliga normer. Könsneutral lagstiftning som ska fungera likvärdigt för alla och säkerställa rättvisa gör att kvinnors villkor förbises samt att våldsproblematik inte går att diskutera i relation till kön. Då kvinnors villkor osynliggörs kan de heller inte få sina behov tillgodosedda på ett lämpligt sätt. Lagen som ska tillämpas lika för alla oavsett kön, gör att problemet uttrycks på ett könsneutralt sätt. Likabehandling utifrån lagstiftning ställs emot den verkliga olikheten och att hantera könsspecifik problematik utifrån könsneutrala tillvägagångssätt fungerar inte på ett önskvärt sätt. Könsneutralitet blir problematiskt då det inte överensstämmer med den könade verkligheten där kvinnor är underordnade (Wendt Höjer, 2002).

5. Metod

I detta avsnitt redovisas studiens metod. Detta presenteras under följande rubriker: ”Design”, ”Urval”, ”Material”, ”Datainsamling”, ”Dataanalys” och ”Trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet”.

5.1. Design

I denna studie har en kvalitativ strategi använts med semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Den insamlade data har analyserats med en tematisk analys. I denna studie har en *abduktiv ansats* (Knezevic, 2024, s. 64) använts och enligt Knezevic (2024) innebär abduktion att närma sig empirin med en viss teoretisk utgångspunkt, samtidigt som det finns en öppenhet för teoriändring, den abduktiva ansatsen kombinerar således teori och empiri. I denna studie har vi närmat oss empirin med feministisk teori som utgångspunkt och vi har under processen kontinuerligt jämfört empiri och teori. För att analysera insamlat material har feministisk teori använts.

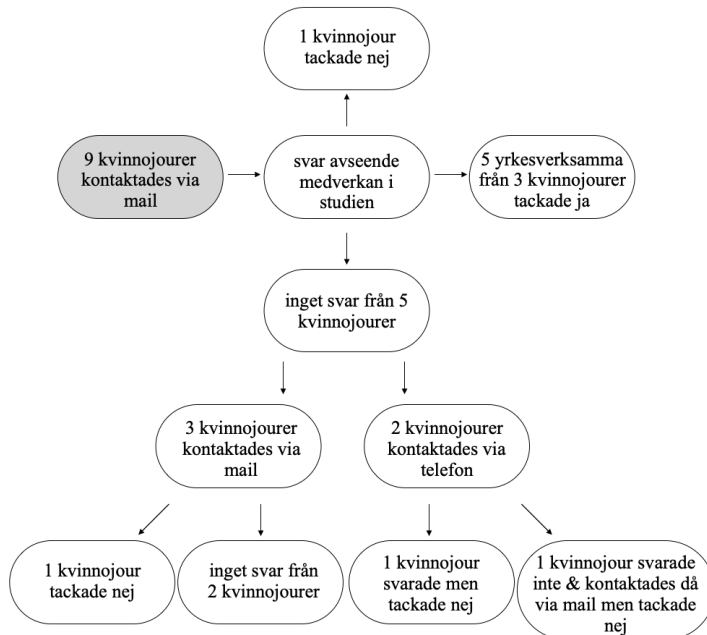
Anledningen till att kvalitativ strategi valdes baserades på studiens syfte och frågeställningar och som Forsberg och Wengström (2015) beskriver har kvalitativa forskningsmetoder som huvudsakligt syfte att beskriva, förklara och förstå ett visst fenomen eller upplevelser. Syftet med intervju är att forskaren ska kunna få en förståelse för vilken uppfattning eller mening en enskild individ ålägger en viss händelse. I denna studie har fokus varit att få djupgående information om yrkesverksammas upplevelser och perspektiv avseende fenomenet våld efter separation samt arbetet med det.

5.2. Urval

Den urvalsmetod som tillämpats är ett strategiskt *målstyrt urval* (Bryman, 2018, s. 496) då lämpliga deltagare har valts ut för att kunna besvara studiens syfte. Enligt Bryman (2018) innebär målstyrda urval att man strategiskt väljer ut deltagare som är relevanta för studiens forskningsfrågor. I denna studie var urvalskriterierna att kvinnojourerna skulle vara listade på Roks eller Unizons webbplats som enligt Moser Hällen och Sinisalo (2018) är två organisationer som näst intill alla kvinnojourer i landet är anslutna till. I denna studie skulle deltagarna även vara yrkesverksamma på en kvinnojour. Nio kvinnojourer i mellersta Sverige kontaktades via mail och fem yrkesverksamma från tre kvinnojourer svarade via mail att de ville delta i studien. Se Figur 1.

Figur 1

Urvalsprocessen

Anledningen till att kvinnojourerna primärt kontaktades via mail och inte via andra kontaktvägar som till exempel telefon var för att inte ta upp telefonid för stödsökande kvinnor. I de två fall vi kontaktade kvinnojourer via telefon så var inte telefonnumret anslutet till en jourtelefon. En reflektion som gjorts kopplat till varför vissa kvinnojourer kan ha tackat nej till att delta i studien är att det inte fanns någon anställd på kvinnojouren eller att de samverkade med socialtjänsten och eventuellt kunde hamna i en intressekonflikt.

5.3. Material

I denna studie har en semistrukturerad intervjuguide använts (se Bilaga 3). Intervjuguiden inleds med förhandsinformation som delgavs till intervjupersonerna innan intervjuerna började. Intervjuguiden fortsätter sedan med inledande frågor av enklare karaktär. Huvuddelen av intervjuguiden berör hur intervjupersonerna definierar fenomenet våld efter separation samt deras beskrivningar och upplevelser av arbetet med våld efter separation. Intervjun avrundades med att intervjuaren gav en kort sammanfattning av intervjun och intervjupersonerna gavs utrymme att ge avslutande kommentarer och tillägga något som de tyckte var av vikt.

5.4. Datainsamling

Den datainsamlingsmetod som har använts är semistrukturerade intervjuer. Samtliga intervjupersoner har besvarat samma frågor och det har funnits utrymme för intervjuaren att ställa följdfrågor, detta för att få fram de yrkesverksammans beskrivningar och upplevelser samt erhålla en flexibilitet i intervjuerna. Inför genomförandet av intervjuerna har intervjupersonerna fått tillgång till intervjufrågorna för att kunna förbereda sig inför intervjun. Intervjuerna har spelats in med enheter som inte är anslutna till internet. Totalt har tre intervjuer genomförts med fem personer: en intervjuperson intervjuades enskilt på dennes arbetsplats, två intervjupersoner intervjuades tillsammans på deras arbetsplats och två intervjupersoner intervjuades tillsammans digitalt via videosamtal på zoom. I de två fall där intervjupersonerna intervjuades tillsammans har detta skett efter deras önskemål. Intervjuerna varade mellan 35–50 minuter. Fördelar med att vissa intervjupersoner har intervjuats två och två kan vara att intervjupersonerna kunnat diskutera svaren och inspirera varandra under intervjutillfället, vilket kan ha bidragit med nyanserade beskrivningar. Nackdelar med att genomföra intervjuerna i par kan vara att intervjupersonerna tar olika mycket plats i intervjun eller att de begränsar varandra. Att två intervjupersoner tillsammans intervjuades digitalt via zoom är inte helt oproblematiskt då vi som intervjuare i likhet med Kvale och Brinkmanns (2014) beskrivning avseende intervjuer via dator riskerar att förbise kroppsspråk och annan information som inte ges muntligt. Författarna beskriver däremot att en fördel med digitala intervjuer är att intervjuaren kan intervjuar människor inom ett större geografiskt område.

En alternativ datainsamlingsmetod som hade kunnat användas är deltagande observationer. Observationer kan vara mer användbart än intervjuer i de fall människors beteenden ska studeras. Observationer kan då ge en större förståelse för gruppens antaganden och kultur. Men samtidigt bestäms metoden av ämnet och ett skäl till att välja intervjuer som datainsamlingsmetod är på grund av att de överensstämmer med de valda och aktuella ämnet som ska studeras. När ämnet bland annat berör olika dimensioner av mänsklig erfarenhet och problemformuleringen formuleras med till exempel ordet *hur* så anses intervjuer vara en metod som är lämplig (Kvale & Brinkmann, 2014). Utifrån syftet i denna studie och tidsramen på tio veckor ansågs semistrukturerade intervjuer vara den mest lämpliga datainsamlingsmetoden.

5.5. Dataanalys

Data analyserades med hjälp av en tematisk analys där data samlades i underteman och teman. Braun och Clarke (2006) framhåller att en fördel med tematisk analys är att den kan ge detaljerad och rik data då det är en flexibel metod som inte är knuten till en teoretisk ram. Vi genomförde den tematiska analysen med hjälp av Braun och Clarkes (2006) sex olika faser. På grund av studiens abduktiva ansats har feministisk teori använts för att förstå, tolka och hitta mönster i empirin. I analysen beaktades feministisk teori under hela processen och i indelningen av teman var teorin vår utgångspunkt.

Vi inledde med att transkribera insamlade data enligt dess ordalydelse och sedan läste vi transkriberingen flertalet gånger var för sig för att skapa en helhetsbild och därefter markerades viktiga delar i texten gemensamt. Utifrån markeringarna skapades koder som sedan sorterades in i underteman baserat på likheter, dessa underteman bildade teman baserat på likheter. Därefter namngavs dessa underteman och teman och sammanställdes i ett resultat. När vi gjorde markeringar och skapade underteman och teman hade vi aspekter som är centrala för feministisk teori i fokus, såsom exempelvis *kön*, *kvinnors erfarenheter*, *ojämlikhet*, *solidaritet* (Eduards, 2002). För att säkerställa att intervjupersonernas identiteter förblir anonyma i denna studie har vi valt att använda fingerade namn när vi presenterade resultatet.

En alternativ analysmetod som hade kunnat användas är narrativ analys som fokuserar på människors svar, vilket kan ses som berättelser om det som bland annat sker runt omkring dem. Det krävs mycket grundläggande förarbete för att använda sig av en narrativ analys då det finns flertalet olika tillvägagångssätt för att utföra metoden (Bryman, 2018). Tematisk analys har i detta fall valts utifrån att det finns flertalet fördelar med metoden, däribland att det är en flexibel analysmetod. Dessutom beskriver Braun och Clarke (2006) att analysmetoden är användbar för personer som har mindre erfarenhet av kvalitativ forskning samt att den kan användas för att urskilja likheter och skillnader i data. För att i denna studie lägga fokus på relevanta delar i data såg vi under hela processen till studiens syfte och frågeställningar.

5.6. Trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet

För att öka studiens trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet har flertalet aspekter beaktats. Detta presenteras under följande rubriker: ”Trovärdighet”, ”Överförbarhet” samt ”Pålitlighet”.

5.6.1. Trovärdighet

Trovärdighet berör både att forskningen genomförs enligt gällande regler och hur pass överensstämmande forskaren framställer intervjupersonernas beskrivna sociala verklighet (Bryman, 2018). För att säkerställa studiens trovärdighet har studien genomförts enligt Högskolan Dalarnas regler gällande examensarbete och intervjupersonerna har fått möjligheten att läsa igenom och kommentera studiens resultat- och analysdel, tre intervjupersoner har läst och godkänt innehållet. Bryman (2018) benämner detta som respondentvalidering, vilket innebär att deltagarna får ta del av forskarens resultat för att bekräfta huruvida resultatet överensstämmer med deras verklighet. Vi mailade de fyra kvinnojourer som tackade nej till att delta i studien och frågade ifall våld efter separation är ett vanligt förekommande fenomen i deras arbete. Vi fick svar från två kvinnojourer där båda svarade ja på den frågan. En av dessa två betonade att det är mer en regel än ett undantag att kvinnor utsätts för våld efter separation. Kontrollfrågan ställdes för att säkerställa att vi inte enbart intervjuat de kvinnojourer som kommer i kontakt med våld efter separation. Genom att ställa en kontrollfråga till de kvinnojourer som tackade nej minimeras risken för snedvridning av resultatet då vi säkerställt att de inte har tackat nej på grund av de inte möter våld efter separation i sitt arbete.

En aspekt att beakta gällande kvalitativa intervjuer är intervjuareffekten. Intervjupersoner kan påverkas av yttre omständigheter såsom exempelvis intervjuarens beteende och miljön runtomkring (Larsen, 2018). Forskaren behöver medvetet granska sig själv i relation till studien för att se både styrkor och svagheter med studien. Reflexiviteten är förutsättning för att studien ska uppnå trovärdighet och avser att forskaren reflekterar över hur exempelvis ens kön eller bakgrund eventuellt har påverkat studien (Alvinius et al., 2023). I denna studie har en kontinuerlig diskussion förts gällande hur vi eventuellt kan ha påverkat intervjupersonerna och därmed deras redogörelser. Vi har reflekterat över det faktum att vi är två kvinnor som har genomfört intervjuerna med andra kvinnor. Detta kan påverka intervjupersonerna på så vis att de eventuellt känner sig mer bekväma att dela med sig av sina erfarenheter än om intervjuaren var en man. Andra aspekter som kan påverka trovärdigheten är exempelvis makt och att vi har varit två intervjuare (se avsnitt 6 om Etik).

5.6.2. Överförbarhet

Avseende överförbarhet så relateras det till studiens generaliserbarhet, men i kvalitativ forskning berör det i stället att skapa en djupgående förståelse (Alvinius et al., 2023) och framhålla djupa och utförliga redogörelser kring det som framkommit för att andra ska kunna

bedöma resultatets överbarhet (Bryman, 2018). När vi har framställt studiens resultat så har vi återgett intervjupersonernas redogörelser så detaljerat och djupgående som möjligt, detta för att läsaren ska kunna avgöra i vilken utsträckning resultaten kan överföras till en annan kontext.

Det skulle kunna ses som mindre fördelaktigt att enbart fem personer har intervjuats i denna studie men utifrån insamlat material anser vi att en *datamättnad* (Bryman, 2018, s. 825) uppnåtts då samtliga intervjupersoner gett liknande beskrivningar och inga nya insikter eller teman har tillkommit. Däremot kan det inte garanteras att nya insikter inte skulle framkommit om vi intervjuat fler yrkesverksamma men eftersom samtliga intervjupersoner gett liknande beskrivningar har det inte ansetts vara nödvändigt att intervju fler yrkesverksamma. Det anses inte heller vara försvarbart att ta upp mer av kvinnojourers tid (se avsnitt 6 om Etik). Som tidigare beskrivits har en kontrollfråga mailats ut till de kvinnojourer som tackade nej till att delta i studien (se avsnitt 4.6.1. om Trovärdighet).

5.6.3. Pålitlighet

Gällande pålitlighet behöver en tydlig redogörelse för forskningsprocessen göras där bland annat studiens urval och forskningsfrågor framställs på ett tydligt sätt. Vidare beskrivs att kollegor kan granska forskningen under dess process (Bryman, 2018). Vi har under studiens process på ett systematiskt, transparent och tydligt sätt dokumenterat processen och redogjort för alla delar i denna process. Vi har varit öppna och kontinuerligt beskrivit begränsningar med studien (se avsnitt 9 om Styrkor och begränsningar). Vår handledare har under hela processen granskat studien och kommit med feedback.

6. Etik

Vid genomförandet av studien har hänsyn tagits till de etiska principerna: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Bryman (2018) uttrycker att informationskravet handlar om att studiens deltagare ska få information om studien samt få information om att deltagandet i studien är frivilligt och att de kan avbryta sitt deltagande utan att motivera detta. För att uppnå informationskravet har vi via mejl skickat ut ett informationsbrev till kvinnojourer för att komma i kontakt med lämpliga deltagare. I informationsbrevet gavs information om studien, hur insamlade data kommer hanteras och villkor för deltagande (se Bilaga 4). Deltagarna har fått skriftlig och muntlig information om att de när som helst kan avbryta sin medverkan utan vidare motivering.

Samtyckeskravet handlar om att deltagarna själva får bestämma över sitt deltagande (Bryman, 2018). För att uppnå samtyckeskravet har deltagarna i vår studie fått frågan om att delta och deras samtycke har samlats in muntligen och skriftligen dokumenterats genom ett samtyckesformulär (se Bilaga 2). En risk som kan knytas an till både informationskravet och samtyckeskravet är att deltagarna eventuellt har missförstått informationen som de mottagit avseende studien. Om så vore fallet kan samtyckets giltighet ifrågasättas, detta eftersom deltagarna kan ha missförstått vad de samtycker till. För att minimera denna risk så har vi lämnat information både skriftligt och muntligt samt upprepande gånger uppmanat deltagarna att höra av sig vid frågor eller funderingar.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter ska behandlas med konfidentialitet samt att uppgifter ska förvaras så att enbart personer med behörighet får tillgång till dem (Bryman, 2018). För att uppnå konfidentialitetskravet har den information som lämnats under intervjuerna avidentifierats och alla uppgifter har hanterats med konfidentialitet. Vidare har allt insamlat material i form av samtyckesblanketter och ljudfiler förvarats i ett låst skåp så att inga obehöriga har fått tillgång till det. Vi har valt att använda fingerade namn när vi framställt studiens resultat och detta för att intervjupersonernas identiteter ska förbli anonyma. Efter avslutad och godkänd studie kommer allt empiriskt material att förstöras.

Nyttjandekravet innebär att insamlade uppgifter om deltagarna enbart får användas för forskningens syfte (Bryman, 2018). För att uppnå nyttjandekravet har det insamlade materialet enbart använts för studiens syfte.

Innan studiens genomförande har en blankett gällande etisk egengranskning fyllts i tillsammans med handledare (se Bilaga 1). Punkt ett till sju har i blanketten kryssats i som

”nej”. En viktig notering är att inga känsliga personuppgifter som avses i punkt sex har behandlats men som framgår i blanketten har punkt åtta kryssats i som ”ja” då personuppgifter i form av namn, röst och yrke skulle samlas in. Innan genomförd datainsamling så har en anmälan gjorts hos dataskyddsbudet vid Högskolan Dalarna angående GDPR då personuppgifter i form av namn, röst och yrke har samlats in.

Vid intervjutillfällena har två intervjuare närvarat och det på grund av att båda skulle ha möjlighet att arbeta med det insamlade materialet i sin helhet. Att vara två intervjuare ökar sannolikheten för att intervjupersonernas tonläge och kroppsspråk inte förbises. Vidare är det en fördel att vara två intervjuare då man kan uppmärksamma och ta fasta på olika aspekter under intervjun. Dock så får maktaspekten i intervjusammanhang inte förbises. Som Kvale och Brinkmann (2014) beskriver så råder det en ojämlik makt mellan intervjuare och intervjuperson då parterna har olika strukturella positioner i intervjun. Dels så är det intervjuaren som bestämt ämnet för intervjun och avgör vilka frågor som är relevanta att ställa, dels har intervjuaren makten att få tolka och återge det intervjupersonen har uttalat sig om. I denna studie kan även andra aspekter påverka maktpositionerna i intervjusammanhang såsom kön och bakgrund (se avsnitt 4.6.1 om Trovärdighet). Vi reflekterar över att eventuell ojämlik makt kan minskas av det faktum att vi är studenter och de är yrkesverksamma samt att de fått tillgång till intervjufrågorna innan genomförd intervju. Intervjupersonerna har även fått möjlighet att läsa igenom och kommentera studiens resultat- och analysdel.

I denna studie har totalt fem personer intervjuats. Efter de genomförda intervjuerna kunde det konstateras att vi hade en *datamättnad* (Bryman, 2018, s. 825) och vi reflekterade över att det inte kan anses vara befogat bara för att vi ska få fler intervjupersoner, att försöka få kontakt med fler kvinnojourer och ta tid från deras arbete, tid som hade kunnat spenderas på att hjälpa eventuellt stödsökande kvinnor. Vårt ställningstagande går i linje med Vetenskapsrådets (2024) beskrivning av vad god forskningssed innebär, vilket bland annat berör att forskaren inte ska använda mer resurser än vad som krävs för att genomföra studien.

7. Resultat och analys

I detta avsnitt redovisas studiens resultat och analys. Den tematiska analysen identifierade tre övergripande teman: ”Våldet efter relationens slut”, ”Kvinnojourernas avgörande roll” och ”Våld efter separation ur ett bredare perspektiv”. Varje tema innehåller tre underteman (se Tabell 1). I denna studie har begreppet våld efter separation valts, en viktig notering är att det finns flertalet synonymer till begreppet, däribland eftervåld som är det begreppet kvinnojourerna främst använder.

Tabell 1

Identifierade teman och underteman

Tema	Undertema
Våldet efter relationens slut	Våldet som fortsätter
	Våldet ändrar karaktär
	Kvinnors maktlöshet inför våldet
Kvinnojourernas avgörande roll	Kvinna till kvinna
	Kvinnosolidaritet
	Känslor i arbetet
Våld efter separation ur ett bredare perspektiv	Myndigheters bristande våldsperspektiv
	Samhällets misslyckande
	Att se det möjliga i det omöjliga

7.1. Våldet efter relationens slut

Temat berör att våldet kan fortsätta trots att kvinnan lämnat relationen och att våldet kan bli mer intensivt och ändra karaktär. Den våldsutövande mannen kan utöva våldet på flera sätt, till exempel: förfölja, trakassera, manipulera barnen, försvåra barnens vårdsammanhang, misskreditera och hota. Kvinnor som utsätts för våld efter separation blir väldigt påverkade och kan känna sig maktlösa.

7.1.1. Våldet som fortsätter

Undertemat berör att våldet kan fortsätta trots att kvinnan har lämnat relationen och eftersom våldet inte tar slut trots separation kan kvinnor gå tillbaka till relationen. Vidare är det ingen särskild typ av man som utövar våldet. Det finns även olika syn på våld efter separation där våldet ibland förminskas.

...det borde ta slut när man lämnar relationen men det gör det inte (Lisa)

många tror ju att det slutar för att man har lämnat förövaren men det gör det inte, speciellt inte om man har barn... (Anna)

...det är många gånger vi träffar kvinnor som säger så här jag skulle aldrig ha lämnat för det hade varit enklare även om jag hade liksom tvingats att fortsätta leva i våldet så hade det varit enklare... (Anna)

...många som jag har träffat också går tillbaka till den här personen för att de blir fortfarande utsatta för våld så varför då kan jag lika gärna vara där så ser jag ju hur han är med barnen eller liksom då ser han att jag är hemma hela tiden då behöver han inte höra av sig till mig 24/7 liksom... (Emma)

Citaten visar att kvinnors situation inte nödvändigtvis blir bättre för att de lämnar en våldsam relation. Kvinnors situation kan ytterligare försvåras om de har barn tillsammans med våldsutövaren. Våldet efter separation kan leda till att kvinnor går tillbaka till relationen med våldsutövaren. Att våldet fortsätter trots att en kvinna lämnar relationen kan utifrån feministisk teori tolkas som mäns försök att bibehålla makten trots att relationen tagit slut. Mäns våld mot kvinnor kan kopplas till ojämlika maktpositioner mellan kvinnor och män. Mäns våldsutövande kan ses som ett uttryck för att män är överordnade kvinnor och våldet

kan användas som ett maktmedel för att upprätthålla könsmaktsordningar (Wendt Höjer, 2002).

I intervjuerna framkom att den våldsutövande mannen kan vara vem som helst:

ja det är ju inte liksom en speciell sorts, sorts man som kommer till socialtjänsten och är aggressiv och liksom utan de är ju, de har bra jobb och de är liksom välutbildade och kan prata... ja men han är ju trevlig här då kan han ju inte utsätta barnen eller dig för våld hemma, det är...jo men det kan han... (Anna)

Citatet visar att våldsutövande män inte är någon särskild typ av män och att det kan finnas en felaktig bild av vilken man som kan vara en våldsutövare vilket kan förstås utifrån Eduards (2002) beskrivning av att de flesta accepterar att våldet inte drabbar någon speciell grupp kvinnor men att det uppstår ett motstånd när det framförs att det inte är någon speciell typ av man som utövar våld. Det kan förstås att det finns en förståelse att kvinnor ses som möjliga offer men män ses inte som möjliga våldsutövare. Feministiska jourer har framfört frågan om hur kvinnors utsatthet kan ses som något gemensamt medan mäns kontroll inte ses som något gemensamt (Eduards, 2002). Våld förekommer överallt i samhället och i alla samhällsklasser (Eriksson, 2003).

7.1.2. Våldet ändrar karaktär

Undertemat berör att våldet ändrar karaktär efter att kvinnor lämnat relationerna och att våld efter separation kan uttryckas på olika sätt:

... när de ska lämna det är ju då som det blir allra, allra farligast för då kan ju det här våldet också ändra karaktär... (Karin)

och är man utsatt för olika former av våld när man lever tillsammans så är det ju som sagt när du har lämnat så kan inte mannen komma åt dig rent fysiskt eller hota dig...men då ändrar ju våldet form att man liksom krånglar i de här med bodelning, att man stämmer på vårdnad, att man inte är liksom samarbetsvillig gällande barnen, att man kanske försöker ja men så här manipulera barnen på olika vis eller sådär så allting för att det handlar ju om att man vill utöva makt och kontroll och att man vill ändå skada kvinnan och då hittar man andra tillvägagångssätt (Lisa)

... när det kommer till eftervåld är det mer ekonomiskt våld man drar ut på bodelningar eller ser till att den andre föräldern inte får underhåll för barnen och sådana här saker liksom att det blir

ekonomiska konsekvenser för den som blir utsatt skulle också säga att det blir kanske mer materiellt våld man ska separera och personen lämnar inte tillbaka ens saker kanske förstör eller säljer dem och så och att om det har förekommit kanske fysiskt och sexualiserat våld att det kanske blir mer de här psykiska liksom den här kontrollen och finns det barn med så tycker jag också att många gånger blir utsatta för försummelse (Emma)

...man använder barnen som ett maktmedel... (Emma)

Citaten visar att kvinnor försätts i en farlig situation när de ska lämna en våldsamt relation och våldet kan ändra karaktär när kvinnorna lämnat relationerna. De våldsutövande männen kanske inte kan komma åt kvinnorna rent fysiskt på grund av separationen men de utövar då våldet genom andra tillvägagångssätt i syfte att skada kvinnorna. Barn kan utsättas för våldet och männen kan använda barnen som ett maktmedel för att påverka kvinnan.

Utifrån feministisk teori förstås mäns utövande av våld mot kvinnor som en del av en könsmaktsstruktur där våldet upprätthåller den ordning där män är överordnade. En tolkning som kan göras är att kvinnor utmanar mäns överordning när de försöker att lämna relationerna och mäns utövande av våld både i relationer och efter relationer ses som ett maktmedel då det förtrycker och skapar rädsla hos kvinnor, men även hos barn. Genom att kvinnor förtrycks genom våldet kan inte heller den rådande, ojämlika könsmaktsstrukturen utmanas utan männen upprätthåller sin överordnad (Wendt Höjer, 2002). De våldsutövande männen kan använda barnen som ett maktmedel, vilket gör att kvinnors frigörelse från våldet kan fördröjas och kvinnorna därmed inte blir fria från våldet (Eriksson, 2003).

Det framkom vidare under intervjuerna att våld efter separation även kan uttryckas genom att männen bland annat förföljer, trakasserar, skär sönder däck, misskrediterar den våldsutsatta, stämmer på vårdnad, inte är samarbetsvillig, har full koll på kvinnan, orosanmäler mamman, hotar med myndigheter och i värsta fall dödar kvinnan:

...mannen ändrar ja men sätt att vara, sätt att bete sig, ja ändra sitt sätt att prata och då är det också lätt till att locka tillbaka kvinnan, ja men okej jag går dit nu och så pratar vi och sen är hon död... (Karin)

Av citatet framgår hur allvarligt våld efter separation är. Kvinnor kan lyckas lämna våldsamma relationer men männen ändrar då hur de beter sig. Att kvinnor dör till följd av mäns våld kan utifrån ett feministiskt perspektiv ses som samhällets oförmåga att belysa och förändra de ojämlika maktstrukturerna som råder mellan könen. Det kan ses vara oerhört

problematiskt att reformer är könsneutralt framställda, för hur ska mäns våld mot kvinnor kunna adresseras som det strukturella problem det är om till exempel vår lagstiftning är könsneutral? Ett könsneutralt förhållningssätt till ett könat problem resulterar i att kvinnor förblir underordnade (Eduards, 2002; Wendt Höjer, 2002).

7.1.3. Kvinnors maktlöshet inför våldet

Undertemat berör att våldsutsatta kvinnor inte kan påverka sin situation och att de kan vara maktlösa samt att kvinnorna kan tvingas acceptera att de inte kan påverka den situation de befinner sig i. Vidare kan både barn och kvinnor vara utsatta när det handlar om våld efter separation.

...det är väldigt många barn som far illa i det även om de kanske inte blir direkt utsatta men att växa upp med det här... (Emma)

och att det...ingenting som kvinnan kan påverka... (Lisa)

...det är ju hemskt att behöva hitta en acceptans i att man inte kan påverka sin egen situation, att man inte kan få stopp på den här mannen... (Lisa)

Citaten visar att kvinnor inte kan påverka sin situation och att hon kan tvingas acceptera den för att det inte är möjligt att få mannen att sluta utöva våld. Kvinnor blir mycket utsatta men även barn blir utsatta för våldet. Kvinnors maktlöshet inför våldet kan förstås utifrån Eduards (2002) beskrivning av hur kvinnor är underordnade och förtrycks (Eduards, 2002) och kvinnors utsatthet för våldet kan ses som ett centralt upprätthållande av ordning. Även här påvisas en könad ojämställdhet och hur könsneutrala reformer är politiskt kraftlösa för kvinnors villkor. Samhällets könsneutralitet i bland annat lagstiftningen möjliggör att män kan utöva våld mot kvinnor och kvinnor förblir osynliggjorda (Wendt Höjer, 2002). Att barnen far illa i samband med våld efter separation kan försvåra mammors frigörelse från våldet (Eriksson, 2003).

Flertalet intervjupersoner beskrev att kvinnorna de möter blir väldigt påverkade av våld efter separation och att när kvinnorna kommer till kvinnojourerna så är de helt nedbrutna, ser inget hopp, har ingen självkänsla, är nedtryckta och att mannen har gjort kvinnan osäker. Detta kan illustreras genom Lisas och Sofias beskrivningar:

nej jag kan inte liksom... ja man förstår ju att de mår som de mår när de kommer hit, att de är liksom en blöt fläck... (Lisa)

de som har varit utsatt blir...de blir så nedtryckta (Sofia)

Citaten visar att kvinnor kan bli mycket påverkade av våldsutsattheten och att de mår väldigt dåligt. Ur ett feministiskt perspektiv kan ses att könsmaktsrelationer och kvinnors underordning försvårar kvinnors möjlighet att påverka sin situation (Wendt Höjer, 2002). Dessa könsmaktsrelationer behöver förändras för att kvinnor och deras erfarenheter ska erkännas och för att kvinnors villkor ska förbättras behöver deras erfarenheter, kunskaper och organisering tillmätas betydelse (Eduards, 2002).

7.2. Kvinnojourernas avgörande roll

Temat berör att de yrkesverksamma arbetar utifrån kvinnan och hennes situation och att kvinnojourer erbjuder ett unikt stöd till våldsutsatta kvinnor. Arbetet med våld efter separation kan väcka känslor hos de yrkesverksamma.

7.2.1. Kvinna till kvinna

Undertemat berör hur de yrkesverksamma på kvinnojourerna i sitt arbete utgår från kvinnorna och deras situation samt att de arbetar efter en kvinna-till-kvinna logik:

vi jobbar kvinna till kvinna, vi vet att kvinnan sitter inne med sina egna svar vi bara hjälper henne att se det själv (Anna)

...vi kanske är mer, flexibla absolut, omhändertagande eller jobbar med vårt hjärta och försöker att hjälpa kvinnan på bästa sätt... (Karin)

att inte vara dömande och jag tror att man måste också använda mycket av sitt sunda förnuft och sitt hjärta i det här arbetet också så man inte går för mycket på mallar...det är väl det här att vi inte dömer...vi står fortfarande kvar bakom henne, vi kommer inte lämna henne... (Sofia)

...att man faktiskt får göra skillnad och att man känner det varje dag man går till jobbet, det känns väldigt värdefullt av den anledningen och att jobba på kvinnojour det känns ju som att det stödet som kvinnojourer erbjuder finns ingen annanstans, så det känns väldigt fint att kunna få vara en del av det...vi får en version som inte andra får eftersom de kan vara anonyma hos oss (Emma)

Ur citaten kan ses att kvinnojourernas arbete är unikt och kvinnojourerna bemöter kvinnorna med ett varmt systemskap där de står vid kvinnornas sida oavsett vad. Då kvinnorna kan vara anonyma hos kvinnojourerna möjliggörs att kvinnojourerna får en unik version av våldet, en version som myndigheter inte får ta del av från kvinnorna. Att stärka kvinnorna och se till deras behov är den centrala utgångspunkten i arbetet, vilket är i likhet med Hesters (2011) beskrivning av arbetet på våld i närrelationsplanet (*domestic violence planet*). På planeten förbises inte könsrelaterade aspekter i arbetet och att stötta den våldsutsatta kvinnan är det som är i fokus (Hester, 2011). Att kvinnojourerna i sitt arbete verkligen *ser* kvinnorna kan utifrån feministisk teori ses som ett slags motstånd mot det neutrala förhållningssätt myndigheter kan sägas utgå från. De yrkesverksamma på kvinnojourerna ser kvinnorna i det ojämlika samhället och de erkänner kvinnorna och deras erfarenheter. Utifrån att kvinnojourerna får en unik version av våldet så skapas en solidaritet kvinnor emellan (Eduards, 2002).

I intervjuerna framkom vidare att kvinnojourerna ser våldet som könat och står på kvinnornas sida:

...att det handlar om kön, att män utsätter kvinnor för att de är kvinnor. Så ser vi på det (Lisa)

...vi är ju partiska med kvinnan, vi behöver inte ha några bevis...vi kan ha det genomgående våldsperspektivet, vi kan ha ett barnperspektiv för vi kommer ändå inte fatta några beslut, vi behöver inte ha hela bilden för det är inte relevant för oss (Emma)

Av citaten framgår att kvinnojourerna utgår från ett feministiskt förhållningssätt i sitt arbete och att de inte är neutrala i arbetet såsom beslutande myndigheter behöver vara. Utifrån feministisk teori kan ses att kvinnojourerna i sitt arbete utgår från en strukturell förståelse av våld och i och med att de i sitt arbete har det genomgående våldsperspektivet så bidrar detta till att våldsutsatta kvinnor blir trodda på och bekräftade i sina upplevelser. Erkännandet av kvinnorna och deras upplevelser gör att strukturella föreställningar om att kvinnor är underordnade utmanas och ifrågasätts. De neutrala myndigheterna som inte utgår från ett feministiskt perspektiv erkänner heller inte att kvinnors erfarenheter eller att kvinnor är underordnade män, vilket gör att förhållandet heller inte problematiseras. Om mäns våld mot kvinnor inte synliggörs som det strukturella problem det är så kan strukturerna heller inte utmanas (Eduards, 2002).

7.2.2. Kvinnosolidaritet

Undertemat berör hur de yrkesverksamma på kvinnojourerna arbetar för att stötta kvinnor som utsätts för våld efter separation. Kvinnojourerna erbjuder stöd till kvinnor via till exempel telefon, sms, chatt, mail, stödsamtal, medföljandestöd och kontakt med anhöriga. Kvinnojourerna har tystnadsplikt och för inga journaler. Användandet av stödsamtal för att hjälpa, stärka och stötta kvinnor i deras situation var återkommande i intervjuerna. Stödsamtalen kan erbjudas både på plats och digitalt. Kvinnojourerna kan även hjälpa kvinnorna i vissa kontakter, tillhandahålla praktisk hjälp som myndigheter inte kan hjälpa kvinnan med, följa med kvinnan och vara ett stöd, informera kvinnan om hennes rättigheter samt bidra med ekonomisk hjälp (exempelvis presentkort på mat och pengar till julklappar).

Vid våld efter separation kan behovet av stöd hos kvinnor se olika ut:

vi jobbar ju bara stödjande, att vi är ett bollplank eller vad man ska säga och där hon får ösa ur sig och säga hur jobbigt det är och sen att vi kan hjälpa kvinnan att strukturera upp det (Anna)

vad de vill prata om, vad de behöver (Lisa)

...just när det kommer till eftervåld så kan det ju vara ganska lång kontakt eftersom att "när blir man klar?"... vi försöker vara väldigt positiva och inge hopp till de kvinnorna som kommer hit men vi vill också vara realistiska och säga att "okej bara för att ni gör slut nu så behöver inte det betyda att han kommer sluta med de här sakerna"... (Emma)

...där får väl vi också vara lite spindeln i nätet"...(Karin)

Ur citaten kan ses hur kvinnojourerna på olika sätt stöttar kvinnor utifrån en kvinnosolidaritet. Kvinnojourernas stödarbete är väldigt brett och de arbetar utifrån vad kvinnorna behöver. En central del inom feminismen är kvinnosolidaritet och genom denna solidaritet, där kvinnors erfarenheter tillvaratas och lyfts, kan kvinnor tillsammans stötta och lyfta varandra för att bekämpa det förtryck kvinnor tvingas utstå. Kvinnojourerna är unika på det viset att de stöttar kvinnor utifrån denna kvinnosolidaritet och kvinnojourerna är därmed en otroligt viktig aktör i civilsamhället på det viset att de arbetar *för kvinnor*. I kontrast till detta går det att se hur de neutrala myndigheterna som inte utgår från kvinnosolidaritet upprätthåller det könsstrukturerade samhället då de inte tillvaratar kvinnors erfarenheter (Eduards, 2002).

Vidare beskrev alla intervjupersoner att de är ute och föreläser om bland annat våld efter separation och samtliga poängterade att det är ett viktigt inslag i deras arbete för att sprida

kunskap. Flera intervjupersoner nämnde att de även utbildar socialtjänsten i deras kommun om våld och att fråga om våld:

det är viktigt att vi får komma ut och föreläsa (Emma)

Av citatet framgår att kunskapsspridning är ett viktigt inslag i kvinnojourernas arbete. Utifrån feministisk teori kan kunskapsspridningen ses som ett väldigt viktigt verktyg för att synliggöra och uppmärksamma kvinnors erfarenheter och de könsmakrelationer som finns i samhället. Att kvinnojourerna ägnar sig åt kunskapsspridning och belyser det förtryck kvinnor tvingas utstå när det gäller våld efter separation är oerhört betydelsefullt, om så inte sker ifrågasätts heller inte förtrycket. En målsättning inom feminismen berör att bidra till en förbättring av kvinnors villkor och kunskapsspridning kan här ses som en viktig del i det arbetet för förändring (Eduards, 2002; Gemzöe, 2014).

7.2.3. Känslor i arbetet

Undertemat berör hur arbetet på kvinnojour kan väcka olika känslor hos de yrkesverksamma och att myndigheter kan ha olika syn på kvinnojourers arbete.

...nu så ser man verkligheten och det skapar ju massa tankar och känslor hos en själv liksom att det blir en frustration för att jag tycker att det finns ett bristande våldsperspektiv generellt... (Emma)

det blir en väldig frustration när man ser liksom alla myndighetskontakter som kvinnan har, där de inte ser det vi ser, då blir man väldigt frustrerad...det är ändå frustrerande när man ser kvinnan på så nära håll...men vi kan ju inte förändra systemet (Lisa)

vi kan ju känna oss väldigt frustrerande ibland å känna att vi känner oss otillräckliga, att vi inte kan göra någonting... (Anna)

Ur citaten kan det ses att arbeta på en kvinnojour kan beröra och skapa olika känslor hos de yrkesverksamma. Den nära kontakten kvinnojourerna har med de våldsutsatta kvinnorna gör att de ser våldet på ett nära håll och frustration är en vanlig förekommande känsla då samhället generellt brister i att se våldet. Till skillnad från myndigheter så ser kvinnojourerna den orättvisa verkligheten där kvinnor far illa av mäns våld. Känslor av otillräcklighet och begränsning kan även urskiljas ur citaten. Ur ett feministiskt perspektiv så relateras mäns våld

mot kvinnor till ojämlika maktpositioner mellan män och kvinnor men om en oförmåga att se ojämsliddheten mellan könen existerar hos till exempel myndigheter så kan inte heller våldet ses som ett uttryck för ojämlika maktpositioner. I feministisk forskning påvisas hur kön negligeras i och via lagstiftning, vilket kan förklara varför myndigheter i sitt arbete inte uppmärksammar den orättvisa och könade verklighet där kvinnor är underordnade (Wendt Höjer, 2002).

Vidare kan känslor av otillräcklighet och begränsning hos de yrkesverksamma på kvinnojourerna utifrån ett feministiskt perspektiv tolkas som att det generellt finns ett strukturellt motstånd där kvinnofrågor förbises och bortprioriteras (Wendt Höjer, 2002). Socialtjänsten ser även på kvinnojourers roll olika, vilket kan illustreras med hjälp av Emmas citat:

det är väldigt olika hur socialtjänsten ser på vår roll tror jag. Vissa ser att ”ja, vad bra att vi får den här informationen och att ni skickar in en orosanmälan och andra kanske...att man inte har koll på vad kvinnojourer gör heller, att vi bara är volontärer...” (Emma)

I citatet beskrivs hur vissa socialsekreterare på socialtjänsten ser kvinnojourernas viktiga roll som ideell kraft medan andra inte gör det. Utifrån ett feministiskt perspektiv kan en tolkning göras att kvinnors organisering i form av kvinnojourer inte alltid erkänns och tillvaratas från myndigheternas sida. För att skapa ett mindre könsstrukturellt samhälle behöver denna organisering tas till vara på, en förändring kan således inte ske ifall tilliten till kvinnors förmågor inte finns (Eduards, 2002).

7.3. Våld efter separation ur ett bredare perspektiv

Temat berör att myndigheter kan ha ett bristande våldsperspektiv och att kvinnor som utsätts för våld efter separation kan falla mellan stolarna och få bristande hjälp. Vidare belyser temat att det behövs mer kunskap om våld efter separation och att samhället i stort behöver hjälpas åt för att stoppa våldet.

7.3.1. Myndigheters bristande våldsperspektiv

Undertemat berör hur myndigheter kan ha ett bristande våldsperspektiv och inte alltid ser våld efter separation som våld och ger våldet förminskande benämningar samt att deras lagar kan vara motsägelsefulla. Kvinnor som utsätts för våld kan få bristande stöd.

...jag tycker inte att man kanske ser eftervåld eller våld efter separation som en egen typ av våldsförhållande utan att man förminskar gärna de här och kallar det för samarbetsvärigheter eller de har kommunikationsproblem eller det är inte ovanligt att man när det kommer till våld i nära relation överlag att man kallar det för saker som det inte är att det är en destruktiv relation den är ohälsosam istället för att såhär det handlar om våld och jag tycker att det är ännu värre då när det sker efter relationen många gånger i kontakt med myndigheter till exempel socialtjänsten så blir det ju oftast att det liksom bantas ner till att det är gemensamma problem eller liksom det är ömsesidigt på nåt sätt... (Emma)

Citatet illustrerar att myndigheter inte alltid talar om våld efter separation som våld utan förminskar våldet genom att benämna det som exempelvis kommunikationsproblem eller samarbetsvärigheter. Vidare kan ses att myndigheter kan se våld efter separation som ett gemensamt problem och därmed inte något som kvinnan utsätts för. Utifrån feministisk teori kan detta ses som problematiskt då detta bidrar till att mäns överordning i samhället och inom familjen förbises och därmed inte problematiseras (Wendt Höjer, 2002). Emmas citat kan relateras till Hesters (2011) tre-planets-modell och det blir tydligt att yrkesverksamma inom de olika planeterna har olika fokus i arbetet. På våld i nära relationsplaneten (*domestic violence planet*) där kvinnojourerna ingår bedrivs ett arbete som fokuserar på att stötta kvinnor som utsätts för mäns våld. På barnskyddsplaneten (*child protection planet*) där socialtjänstens barnskyddsenheter ingår och på familjerättsplaneten (*child contact planet*) ligger fokus på barnen och våldet ses inte som relevant och förminskas vilket riskerar att dölja könsrelaterade aspekter. Det blir tydligt att planeterna står i konflikt med varandra (Hester, 2011), vilket framhävs av Emmas citat.

I intervjuerna framkom att det finns ett bristande våldsperspektiv och att kvinnor erbjuds olika hjälp beroende på vem de möter:

... alla inte har den kunskapen och förståelsen kring vad eftervåld just är, och då kan det ju också bli fel om man kanske får hjälp av fel person vid olika myndigheter... (Sofia)

...speciellt myndigheter att, har man lämnat så är det liksom, så har man lämnat våldet men så är det ju inte... (Anna)

...när man inte har ett våldsperspektiv så ser man ju inte det här våldet och då kan man ju kanske inte heller skapa de insatserna som faktiskt behövs... (Emma)

Citaten visar att kvinnojourerna ser myndigheters kunskap och förståelse för våld efter separation som bristfällig och att stödet som kvinnor erbjuds kan vara olika beroende på vem de möter hos myndigheter. Detta kan förstås som att kvinnojourer och myndigheter arbetar utifrån olika logiker där myndigheters neutrala förhållningssätt står i kontrast till kvinnojourers empati och solidaritet (Eduards, 2002). Hesters (2011) beskrivning av våld i nära relationsplanet, barnskyddsplanet och familjerättsplanet visar att våldet tillmäts olika stor betydelse inom de olika planerna.

Vidare beskrev flera intervjupersoner att myndigheter inte lägger vikt vid våldet som pappan utsätter mamman för:

... ibland när socialtjänsten eller...ta parti för pappan å liksom vårdnadstvister där det liksom inte ah där det bara blir tok... (Anna)

...det här att man säger från myndigheter att mamman påverkar barnen eller att det är mammans ord, så känner man återigen att kvinnor och barn är liksom inte viktiga (Lisa)

de som jobbar med barn alltså det kan ju vara socialtjänsten och barnenheten de har ju ett familjeperspektiv de ska ju ha barnets bästa i centrum och då kanske inte att mamma är utsatt för eftervåld av pappa det kanske inte ens är relevant för dem beroende på hur situationen ser ut i övrigt medan vi kanske tycker att om han utsätter henne för våld då kanske det visar på brister i föräldraförmågan (Emma)

Citaten visar att myndigheter inte ser kvinnan och det våld hon utsätts för. Vidare visar citaten på att pappan kan tillmätas större betydelse än mamman. Detta kan förstås som att myndigheter arbetar utifrån en annan logik än kvinnojourer (Eduards, 2002) och utifrån Hesters (2011) barnskyddsplanet och familjerättsplanet där det inte ses som relevant att mamman utsätts för våld av pappan. Inom barnskyddsplanet ligger det huvudsakliga fokuset på barnen där föräldrarna bör samarbeta, detta kan dock medföra att våldet förbises (Hester, 2011) vilket går att urskilja i Emmas citat. Som Eriksson (2003) framhåller så ser inte alltid till exempel familjerättssekreterare pappans föräldraförmåga som bristande trots utövandet av våld mot mamman. Att låta bli att agera och inte ta parti för mamman när det finns uppgifter om att det förekommer våld kan inte ses som neutralt (Eriksson, 2003).

Vidare beskrev flera intervjupersoner att myndigheters lagar och riktlinjer ibland kan bli motsägelsefulla samt att det inte finns utrymme för eftervåldet i arbetet:

...ena stunden kanske socialtjänsten säger att du måste skydda ditt barn och sen i andra hand så är det ju så här amen du kan inte neka umgänge till exempel, alltså det är ju en jättefrustration, vad ska kvinnan göra? Ska hon skydda barnet eller ska hon riskera att förlora barnet i en vårdnadstvist? Så det, det är jättefrustrerande och svårt (Anna)

...de behöver ha ett annat perspektiv än vad vi har och jobbar ju utifrån andra lagar och riktlinjer som kräver att de är fyrkantigare så att det känns som att det inte finns plats för eftervåldet i det på något sätt vilket är jättesynd (Emma)

Citaten visar att myndigheters direktiv kan vara motstridiga och försätta kvinnor i omöjliga situationer. Vidare kan ses att myndigheternas fyrkantiga arbete utifrån lagar och riktlinjer inte ger utrymme för våld efter separation. Utifrån feministisk teori kan motsägelsefull lagstiftning ses som en konsekvens av försök till könsneutraliteten. Lagstiftning som formuleras könsneutralt har sin grund i manliga normer vilket leder till att könsneutral lagstiftning förbiser kvinnors villkor och utgår från ett manligt perspektiv. Likabehandling utifrån lagstiftning ställs i kontrast till den ojämlika könade verkligheten. Då kvinnors villkor osynliggörs omöjliggörs kvinnors möjligheter att få sina behov tillgodosedda (Wendt Höjer, 2002). Stödet som erbjuds vid våld i relation kan försvinna när kvinnan lämnar relationen:

Många som jag träffar har ju också förklarat att under relationen får man ett väldigt bra stöd från polisen, socialtjänsten och kvinnojour och allt möjligt sen så kanske man hamnar på skyddat boende, man lämnar den här personen sen så står man där helt utan stöd helt plötsligt, från att ha hur många kontaktpersoner som helst så att det tycker jag också är...det blir liksom inget fortsatt stöd utan man släpper den här personen när personen har lämnat... (Emma)

Citatet visar att myndigheter ofta är bra på att ge våldsutsatta kvinnor stöd när de befinner sig i relationen men när kvinnan lämnat våldsutövaren och han fortsätter att utöva våld så tenderar hon att lämnas utan stöd. Detta kan förstås utifrån feministisk teori att myndigheter har svårt att se mäns våld mot kvinnor på en strukturell nivå. När man talar utifrån könsneutralitet så riskerar en att förbise kvinnors villkor och könsspecifika problem, speciellt vid våld efter separation (Wendt Höjer, 2002), vilket Emmas citat påvisar.

7.3.2. Samhällets misslyckande

Undertemat berör att samhället i flera aspekter misslyckas med att hjälpa de kvinnor som utsätts för våld efter separation och att många kvinnor faller mellan stolarna.

... där tänker jag också att samhället är rätt så bra på att göra någonting när en person är fysiskt våldsam eller utsätter någon för sexualiserat våld men det psykiska många gånger kan vara mycket värre och då är det ju svårare... (Emma)

... jag tänker att internationella kvinnodagen är ju snart och då kommer tidningarna skriva om det här att ”åh det är en så viktig fråga” men resten av året då? Media är ju också en del av det här och när en kvinna liksom blir mördad så liksom då, då är hon bara en till i statistiken... jag tänker att det är på så många olika nivåer som politiskt, media, myndigheter ... (Emma)

Citaten illustrerar att samhället är sämre på att göra något när kvinnor utsätts för psykiskt våld och att våld mot kvinnor ses som en viktig fråga under internationella kvinnodagen men tenderar att glömmas bort under resten av året där kvinnor som dödas blir en till i statistiken. Utifrån feministisk teori kan det ses återigen att kvinnors erfarenheter, kunskaper och organisering inte tas till vara på när kvinnofrågor inte uppmärksammas och att kvinnors underordning och kvinnoförtryck behöver få ett slut för att en förändring ska kunna ske (Eduards, 2002). Vidare kan könsneutralitet med manliga normer som utgångspunkt bidra till att kvinnors villkor osynliggörs (Wendt Höjer, 2002).

Flertalet intervjupersoner beskrev att våldsutsatta kvinnor får bristande hjälp och exempelvis kan våldsutsatta kvinnor med missbruksproblematik vara dubbelt utsatta:

...de här rann mellan stolarna... (Karin)

det absolut svåraste, det är när kvinnor hamnar mellan stolarna... om man tar till exempel en våldsutsatt kvinna som på grund av våldet har hamnat i missbruk till exempel att hon, hon kan inte få hjälp med traumabehandling förrän hon är ren och hon kan egentligen inte bli ren innan hon har fått liksom bearbetat våldet... (Anna)

Citaten illustrerar att kvinnor som utsätts för våld riskerar att falla mellan stolarna och inte få den hjälp de behöver. Utifrån feministisk teori kan en anledning till att kvinnor faller mellan stolarna ses vara myndigheters opartiskhet och neutralitet där professionella exempelvis inte kan visa en våldsutsatt kvinna empati och stå på kvinnans sida då det kan ses som oprofessionellt, vilket riskerar att förbise kvinnors våldsutsatthet (Eriksson, 2003). De tre planeterna med utgångspunkt i olika logiker medför olika arbetssätt där kvinnors våldsutsatthet bemöts olika. Detta kan försvåra kvinnors situation då deras våldsutsatthet

riskerar att förbises och olika logiker kan medföra att kvinnor faller mellan stolarna (Hester, 2011).

7.3.3. Att se det möjliga i det omöjliga

Undertemat berör att våld efter separation behöver uppmärksammas och att det behövs mer kunskap om ämnet. Vidare lyfts hur lagstiftning kan möjliggöra våld efter separation samt hur alla i samhället behöver hjälpas åt för att stoppa våldet.

... de som kanske utbildar sig till socionomer får ju faktiskt inte så mycket kunskap på sin utbildning om just våld och det tycker jag ändå att de borde... (Sofia)

... jag tror att det är svårt att motverka våld om man inte, för det första, om man inte vet om att det finns och hur det kan uttrycka sig... (Emma)

...det skulle behövas ännu mer kunskap i samhället och hos myndigheter, att alla hade liksom samma, om alla hade samma kunskap och samma förståelse för hur komplicerat våld faktiskt är så hade det ju varit enklare för alla tänker jag... (Anna)

Citaten visar att kvinnojourerna ser ett behov av ökad kunskap inom området våld efter separation och att kunskap behövs för att kunna motverka våldet samt att arbetet med våldet vore enklare om alla delade samma förståelse och kunskap vilket är centralt utifrån feministisk teori där vikt läggs vid att skapa och förmedla kunskap om kvinnor (Gemzöe, 2014). Kvinnors kunskaper, erfarenheter och organisering behöver tas till vara på för att kunna skapa en förändring i en mer könsjämlig riktning (Eduards, 2002).

Det framkom under flera intervjuer att det finns luckor i lagstiftningen och att det finns lagar som behöver ändras för att faktiskt kunna skydda våldsutsatta kvinnor. En lagstiftning som kan försvåra livet för kvinnor som utsätts för våld efter separation är äktenskapsbalken:

...alltså våra lagar som äktenskapsbalken det är ju liksom, har du barn ni är gifta ni bestämmer att ni ska skilja er eller kvinnan lämnar och vill skilja sig då ska ju liksom, då har man ju gemensam, då ska man ju försörja varandra under de här sex månaderna och gör inte mannen det utan han vägrar att betala då har ju kvinnan heller inte rätt att söka försörjningsstöd... (Anna)

...när man har varit sambo så är det ett halvår eller ett år som en bodelning ska ta till exempel men om man varit gift så finns det ingen sådan sluttid vilket innebär att kvinnan kan vara fast i

liksom flera, flera, flera år om det är det mannen vill. Man kan överklaga och byta advokat och allt vad det nu finns och det är ju liksom, det är ju en lag som skulle behöva ändras för att kunna skydda framför allt kvinnor... (Lisa)

Citaten visar att lagstiftningen kan möjliggöra mäns utövande av våld mot kvinnor och att viss lagstiftning skulle behöva ändras för att kunna skydda kvinnor. Utifrån feministisk teori kan sådan lagstiftning problematiseras då könsneutral lagstiftning som ska fungera likvärdigt för alla och säkerställa rättvisa inte kan bidra till en förbättring av kvinnors livsvillkor på grund av dess utgångspunkt i manliga normer. Könsneutral lagstiftning förbiser könsspecifik problematik vilket omöjliggör kvinnors möjligheter att få sina behov tillgodosedda (Wendt Höjer, 2002).

Återkommande i intervjuerna var att hela samhället behöver hjälpas åt och ta ansvar för eventuellt våld:

... att man lyssnar, att man tar det på allvar när någon kommer å säger att ja men jag känner mig hotad det är allvarligt, han står utanför min dörr jag kan inte göra något alltså ta det på allvar... (Sofia)

alla behöver vara mer lyhörda... myndigheterna behöver ha en mer, mer arbete i att få till så att alla gör lika... (Karin)

jag tror det är viktigt i det här samhället att man tillsammans hjälper varandra för att de ska fungera så bra som möjligt (Sofia)

Citaten visar att våldet efter separation behöver tas på allvar och att alla i samhället behöver hjälpas åt. Det visar även att myndigheter behöver ha ett mer samstämmigt arbetssätt. Utifrån feministisk teori kan detta förstås som ett uttryck för att samhället behöver arbeta mer empatiskt och solidariskt, såsom kvinnojourerna redan gör, för att stötta kvinnor som utsätts för våld och tar vara på kvinnors erfarenheter och organisering (Eduards, 2002). Det finns ett behov av att de tre planeter som Hester (2011) beskriver som står i konflikt till varandra, får ett mer samstämmigt arbetssätt avseende våldet för att de ska kunna arbeta mer lika och för att kvinnor som utsätts för mäns våld ska kunna få den hjälp och det stöd som de behöver.

8. Diskussion

Syftet med denna kvalitativa studie var att undersöka hur yrkesverksamma på kvinnojourer förstår fenomenet våld efter separation samt hur de upplever arbetet med kvinnor som utsätts för våld efter separation av en manlig tidigare partner.

Vår första frågeställning berör hur yrkesverksamma på kvinnojourer uppfattar fenomenet våld efter separation. Resultatet visade att yrkesverksamma på kvinnojourer uppfattar våld efter separation som att våldet fortsätter trots att kvinnan lämnat relationen och att det inte blir bättre för att hon lämnar samt att våldet ändrar karaktär och intensifieras samt att våld efter separation är ett allvarligt problem. Resultatet går i linje med tidigare forskning (Hay et al., 2023; Kjellberg, 2023; Li, 2023; Spearman et al., 2022; Toews & Bermea, 2017).

Vår andra frågeställning berör hur de yrkesverksamma på kvinnojourer arbetar för att stötta kvinnor som utsätts för våld efter separation. Resultatet visade att de yrkesverksamma arbetar efter en kvinna-till-kvinna logik och att kvinnans behov var utgångspunkt för arbetet. Det blir framträdande i resultatet att kvinnojourerna arbetar kvinnosolidariskt vilket inte myndigheter gör. En återkommande form av stöd var stödsamtal som används för att hjälpa, stärka och stötta kvinnor i deras situation. Kvinnojourer kan även erbjuda exempelvis medföljandestöd och praktisk hjälp. En stor del i kvinnojourernas arbete är att vara ute och föreläsa och sprida kunskap om våld. Detta går i linje med tidigare forskning (Kjellberg, 2023, 2024). I vår studie framkom hur yrkesverksamma på kvinnojourer ser sitt arbete som värdefullt då det gör skillnad och att deras arbete är unikt.

Vår tredje frågeställning berör vilka utmaningar och förbättringsmöjligheter de yrkesverksamma på kvinnojourer ser i arbetet med våld efter separation. Resultatet visade att de yrkesverksamma upplevde en frustration i arbetet då de exempelvis kan känna sig otillräckliga och begränsade. Det kan vara en utmaning när myndigheter är inblandade då myndigheters lagar och riktlinjer kan bli motsägelsefulla vilket går i linje med tidigare forskning (Andersson, 2024; Kjellberg, 2023; Vikander et al., 2024). Det framkom i vår studie att myndigheter är bättre på att ge våldsutsatta kvinnor stöd i relationen men att när kvinnan lämnat våldsutövaren så tenderar hon att lämnas utan stöd. Vidare visade resultatet att kvinnor som utsätts för våld efter separation faller mellan stolarna.

Resultatet visade flertalet förbättringsmöjligheter i relation till våld efter separation, däribland att ändra lagar som möjliggör våldet. Exempelvis beskriver Kjellberg och Skoog Waller (2023) i en debattartikel att det finns ett behov av att skapa ett system som gör våld

efter separation omöjligt att utöva då rättsväsendet och myndigheter i dagsläget kan möjliggöra utövande av våld efter separation. Vårt resultat visar att myndigheter utgår från ett könsneutralt förhållningssätt där mäns våld mot kvinnor på strukturell nivå förbises. Vårt resultat visade att det är svårt att motverka våld efter separation om en inte vet vad det är och intervjupersonerna beskrev att det är viktigt att sprida kunskap om ämnet. Slutligen framkom i vårt resultat att alla i samhället behöver hjälpas åt och ta våldet på allvar.

Denna studie har bidragit med att lyfta hur kvinnojourerna förstår fenomenet våld efter separation och det viktiga arbete som de bedriver samt deras perspektiv kring hur arbetet med våld efter separation bedrivs. Vi anser därmed att studiens syfte har uppnåtts.

Utifrån studiens resultat har vi reflekterat över hur vanligt fenomenet våld efter separation faktiskt är och hur många kvinnor i vårt samhälle som utsätts för detta. Trots att kvinnor lämnar de våldsutövande männen så behöver inte det innebära att våldet tar slut och därmed blir det även väldigt problematiskt att kvinnorna kan lämnas utan fortsatt stöd från myndigheterna vid våld efter separation. Vi anser det vara upprörande att myndigheters ambivalens i form av olika direktiv till kvinnorna försätter dem i en omöjlig situation utan stöd. Det är även problematiskt att myndigheter utgår från en könsneutral logik på ett könsrelaterat problem och att våldet som kvinnor utsätts för förbises och inte ses som relevant. Som Eriksson (2003) framhåller: ”Att vara ”opartisk” i meningen att inte ta ställning till eller inte agera efter mödrars berättelser om våld kan knappast sägas vara neutralt.” (s. 258).

Studiens resultat gör det tydligt för oss att kvinnojourerna har en otroligt viktig roll i arbetet med våld efter separation men som resultatet visar så har alla i samhället ett ansvar för våldet och behöver i likhet med kvinnojourerna arbeta mer kvinno-solidariskt för att skapa förändring. Det går inte att hantera ett könsrelaterat problem på ett könsneutralt sätt då det förbiser att kvinnor utsätts för mäns våld. I likhet med Kjellberg och Skoog Wallers (2023) debattartikel instämmer vi utifrån vår studies resultat att det behövs ett system som omöjliggör att män kan utöva våld efter separation. Professionella inom den offentliga sektorn behöver se kvinnor och de könade problem som kvinnor ställs inför just för att de är kvinnor. Slutligen reflekterar vi över vikten att alla i samhället tar sitt ansvar för att motverka våldet: var inte rädd för att agera.

9. Styrkor och begränsningar

Det finns flera begränsningar i denna studie, en begränsning rör antalet deltagare i studien. Det finns en möjlighet att nya teman hade funnits om studien hade fler deltagare. En annan begränsning rör att intervjuerna i två fall har skett i par och intervjupersonerna kan ha påverkat och begränsat varandra.

I denna studie finns däremot flertalet styrkor. En styrka är att studiens intervjupersoner har fått läsa igenom studiens resultat och analys och haft möjlighet att kommentera. Ytterligare en styrka är att de som tackat nej till deltagande har ställts en kontrollfråga om ifall de anser att våld efter separation är ett vanligt problem, två kvinnojourer har svarat och beskriver att det är ett vanligt problem. Vidare är en styrka med kvalitativa studier att de bidrar med en fördjupad förståelse om ett fenomen vilket denna studie gör.

Referenser

- Alvinius, A., Borglund, A., & Larsson, G. (2023). *Tematisk analys: Din handbok till fascinerande vetenskap*. Studentlitteratur.
- Andersson, S. (2024). Caught in the crossfire abused mother's struggles to navigate the Swedish domestic violence shelter system. *Nordic Social Work Research*, 14(3), 374-38. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2024.2312399>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research In Psychology* 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brottsförebyggande rådet. (2024). *Brott i nära relation: Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden* (2024:4). https://bra.se/download/18.63eed38e192716a4afc1536/1728997063093/2024_4-Brott-i-nara-relation.pdf
- Brottsförebyggande rådet. (2024). *Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmält dödligt våld 2023*. https://bra.se/download/18.403f39de192bd4311313113/1730123323269/Statistikrapport_D%C3%B6dligtv%C3%A5ld_2023.pdf
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber.
- Eduards, M. (2002). *Förbjuden handling. Om kvinnors organisering och feministisk teori*. Liber.
- Eriksson, M. (2003). *I skuggan av Pappa: Familjerätten och hanteringen av fäders våld*. Förlags AB Gondolin.
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4 uppl.). Natur & Kultur.
- Förenta Nationerna. (20 december 1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/eliminationvaw.pdf>
- Gemzöe, L. (2014). *Feminism* (2 uppl.). Bilda Förlag.
- Hay, C., Grobbelaar, M., & Guggisberg, M. (2023). Mothers' Post separation Experiences of Male Partner Abuse: An Exploratory Study. *Journal of Family Issues*, 44(5), 1276-1300. <https://doi.org/10.1177/0192513X211057541>
- Hester, M. (2011). The Three Planet Model: Towards an Understanding of Contradictions in Approaches to Women and Children's Safety in Contexts of Domestic Violence. *British Journal Of Social Work*, 41(5), 837-853. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcr095>

- Johansson, H., Arvidson, M., Johansson, S., & Nordfeldt, M. (2019). *Mellan röst och service: Ideella organisationer i lokala välfärdssamhällen*. Studentlitteratur.
- Johnsson-Latham, G. (2019). Mäns våld mot kvinnor i ett globalt perspektiv. I G. Heimer, A. Björck, U. Albért & Y. Haraldsdotter (Red.), *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar* (4 uppl, s. 21–56). Studentlitteratur.
- Kastling, L-Å. (2018). Mäns våld och kvinnors motstånd. I E. Sinisalo & L. Moser Hällen (Red.), *Våld i nära relationer: Socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 304–318). Liber.
- Kjellberg, J. (2023). *Fri från (efter)våldet?: Om partnervåldsutsatta kvinnors motstånd, uppbrott och stödbehov*. [Doktorsavhandling, Uppsala universitet].
- Kjellberg, J. (2024). Swedish social workers' support to female survivors breaking free from male intimate partner violence. *Nordic Social Work Research*, 14(3), 346-359.
<https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2297987>
- Kjellberg, J., & Skoog Waller, S. (16 maj 2023). Debatt: Det behövs åtgärder för att motverka eftervåld. *Socionomen*. <https://socionomen.se/roster/debatt/debatt-det-behovs-atgarder-for-att-motverka-eftervald/?q=roster/debatt/debatt-det-behovs-atgarder-for-att-motverka-eftervald/&q=roster/debatt/debatt-det-behovs-atgarder-for-att-motverka-eftervald/>
- Knezevic, Z. (2024). Det sociala arbetets mångfasetterade verksamhetsfält – etnografiska perspektiv på det sociala arbetets praktik. I Z. Knezevic (Red.), *Socialt arbete – i gränslandet mellan teori och praktik* (s. 60–76). Liber.
- Kunosson, C. (2019). Ideella organisationer. I G. Heimer, A. Björck, U. Albért & Y. Haraldsdotter (Red.), *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar* (4 uppl, s. 357–369). Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Larsen, A.K. (2018). *Metod helt enkelt: En introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (2 uppl.). Gleerups.
- Li, C. K. W. (2024). A qualitative study on how intimate partner violence against women changes, escalates, and persists from pre- to postseparation. *Family Process*, 63(3), 1446–1468. <https://doi.org/10.1111/famp.12923>
- Meeuwisse, A., & Swärd, H. (2016). Vad är socialt arbete?. I A. Meeuwisse, H. Swärd, S. Sunesson & M. Knutagård (Red.), *Socialt arbete: en grundbok* (s. 29–76). Natur & Kultur.

- Moser Hällén, L., & Sinisalo, E. (2018). Den ideella sektorn och våld i nära relationer. I E. Sinisalo & L. Moser Hällén (Red.), *Våld i nära relationer: Socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 279–288). Liber.
- Moser Hällén, L., & Sinisalo, E. (2018). Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i en samhällskontext. I E. Sinisalo & L. Moser Hällén (Red.), *Våld i nära relationer: Socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 15–26). Liber.
- Moser Hällén, L., & Sinisalo, E. (2018). Varför ska vi fråga om våldsutsatthet? I E. Sinisalo & L. Moser Hällén (Red.), *Våld i nära relationer: Socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 67–72). Liber.
- Moser Hällén, L., & Sinisalo, E. (2018). Vem är den våldsutsatta? I E. Sinisalo & L. Moser Hällén (Red.), *Våld i nära relationer: Socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 53–64). Liber.
- Nikupeteri, A. (2017). Stalked lives: Finnish women's emotional experiences of post-separation stalking. *Nordic Social Work Research*, 7(1), 6-17.
<http://dx.doi.org/10.1080/2156857X.2016.1192055>
- Nordborg, G. (2019). Mäns våld mot kvinnor. I G. Heimer, A. Björck, U. Albért & Y. Haraldsdotter (Red.), *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar* (4 uppl, s. 57–95). Studentlitteratur.
- Nylén, L. (2019). Rättsväsendet – polisens, åklagarens och domstolens roller. I G. Heimer, A. Björck, U. Albért & Y. Haraldsdotter (Red.), *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar* (4 uppl, s. 237–323). Studentlitteratur.
- Skoog Waller, S. (2022). *Utan mig är du helt ensam – kvinnors levda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervåld*. Högskolan i Gävle, Akademin för Hälsa och Arbetsliv, Avdelningen för arbetshälsovetenskap och psykologi. <https://hig.diva-portal.org/smash/get/diva2:1642911/FULLTEXT01.pdf>
- Socialstyrelsen. (2023). *Våld i nära relationer. Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården*. (Artikelnummer 2023-6-8592).
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker--juridisk-handbok/2023-6-8592.pdf>
- Spearman, K. J., Hardesty, J. L., & Campbell, J. (2022). Post-separation abuse: A concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 79(4), 1225–1246.
<https://doi.org/10.1111/jan.15310>

- Spearman, K. J., Vaughan-Eden, V., Hardesty, J. L., & Campbell, J. (2023) Post-separation abuse: A literature review connecting tactics to harm. *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development*, 21(6), 1-20.
<https://doi.org/10.1080/26904586.2023.2177233>
- Steen, A-L. (2003). *Mäns våld mot kvinnor – ett diskursivt slagfält. Reflektioner kring kunskapsläget* (131). Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet.
<http://hdl.handle.net/2077/35>
- Toews, M. L., & Bermea, A. M. (2017). “I Was Naive in Thinking, ‘I Divorced This Man, He Is Out of My Life’”: A Qualitative Exploration of Post-Separation Power and Control Tactics Experienced by Women. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(14), 2166–2189.
<https://doi.org/10.1177/0886260515591278>
- Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed 2024*. Vetenskapsrådet.
<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>
- Vikander, M., Larsson, A-K. L., & Källström, Å. (2023). Managing post-separation violence: mother’s strategies and the challenges of receiving societal protection. *Nordic Social Work Research*, 14(3), 360-373. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2285988>
- Wendt Höjer, M. (2002). *Rädslans politik. Våld och sexualitet i den svenska demokratin*. Liber.

Bilagor

Bilaga 1: Blankett för etisk egengranskning

Blankett för etisk egengranskning av studentprojekt som involverar människor

Använd blanketten som en grund för forskningsetiska reflektioner tillsammans med din handledare och för att komma fram till bästa forskningsetiska förhållningssätt samt beslut om ansökan till den Forskningsetiska nämnden vid Högskolan Dalarna alternativt Etikprövningsmyndigheten behövs eller ej. Blanketten behålls av studenten och handledaren.

Projekttitel: Våld efter separation - ur ett kvinnojoursperspektiv

Student/studenten: Louise Johnsson & Moa Lärfars

Handledare: Sheila Jones

		Ja	Tveksamt	Nej
1	Kan frivilligheten att delta i studien ifrågasättas dvs. omfattar studien deltagare som kan betraktas tillhöra en sårbar grupp t.ex. barn (under 18 år), personer med nedsatt kognitiv förmåga, psykisk funktionsnedsättning eller sådana som har en beroendeställning till den som genomför studien t.ex. som patienter eller elever till densamma?	☐	☐	☒
2	Innebär undersökningen att informerat samtycke inte kommer att inhämtas (d.v.s. forskningspersonerna kommer inte att få full information om undersökningen och/eller möjlighet att avsäga sig ett deltagande)?	☐	☐	☒
3	Innebär undersökningen någon form av fysiskt ingrepp på forskningspersonerna?	☐	☐	☒
4	Kan undersökningen påverka forskningspersonerna fysiskt eller psykiskt?	☐	☐	☒
5	Används biologiskt material som kan härledas till en levande eller avliden människa (t.ex. blodprov)?	☐	☐	☒
6	Avser du behandla känsliga personuppgifter, som etnicitet, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexualliv?	☐	☐	☒
7	Avser du behandla personuppgifter om lagöverträdelse, som brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden?	☐	☐	☒

8	<p>Avser du att behandla personuppgifter? Observera att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samtliga uppgifter som kan kopplas till en levande person betraktas som personuppgifter, även om de är kodade eller krypterade. • I händelse av att studentarbetet INTE omfattar några känsliga personuppgifter och heller INTE deltagare som tillhör en sårbar grupp eller deltagare som INTE står i beroendeställning till den som genomför studien, behöver inte någon ansökan till Forskningsetiska nämnden vid Högskolan Dalarna göras. • Vid behandling av personuppgifter ska dock ALLTID anmälan om detta göras på avsedd blankett som sänds till: dataskydd@du.se 	☒	☐	☐

Fastställd av Forskningsetiska nämnden 2020-09-23

Bilaga 2: Samtyckesformulär

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått muntlig och skriftlig informationen om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att:

- delta i studien *Våld efter separation – ur ett kvinnojoursperspektiv*
- att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i studiepersonsinformation
- följande personuppgifter samlas in: namn, röst, yrke
- personuppgifter kommer att användas till en kvalitativ analys av hur yrkesverksamma på kvinnojouren upplever arbetet med kvinnor som utsätts för våld efter separation av en manlig tidigare partner
- de insamlade uppgifterna kommer att bevaras tills att uppsatsen är godkänd

Plats och datum	Underskrift

Ansvarig för studien: Louise Johnsson och Moa Lärfars

Ort och datum: _____

Namnteckning: _____

Bilaga 3: Intervjuguide

Förhandsinformation innan intervjun börjar

Information kring undersökningens syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur yrkesverksamma på kvinnojourer upplever arbetet med kvinnor som utsätts för våld efter separation av en manlig tidigare partner. Studien har för avsikt att tillföra ökad kunskap om våld efter separation samt belysa kvinnojourernas perspektiv kring hur arbetet med våld efter separation bedrivs.

Information hur intervjun kommer användas

Det insamlade materialet kommer enbart att användas till vårt examensarbete.

Information kring hur lång tid intervjun beräknas ta

Intervjun beräknas ta cirka 45 – 60 minuter, men det är helt okej om det tar mer eller mindre tid också.

Information ges gällande samtycke och intervjupersonen ges möjlighet att skriva under samtyckesblankett

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivillig och du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Skriva under samtyckesblankett.

Fråga intervjupersonen om hen har några frågor gällande hantering av uppgifter

Inledande frågor av intervjun

- Vad är det bästa med ditt yrke?
- Vad är det svåraste med ditt yrke?
- Hur länge har du arbetat på kvinnojour?
- Har du någon tidigare erfarenhet av arbete eller utbildning gällande våld?

Huvuddelen av intervjun

- Hur definierar du fenomenet våld efter separation?
- Har du erfarenhet av att arbeta med våld efter separation?

- Följdfråga: Om ja, hur upplever du att det är att arbeta med våld efter separation?
- Om man jämför våld i pågående relationer och våld efter separation, anser du att våldet uttrycker sig på olika sätt eller skiftar form?
- Om man jämför våld i pågående relationer och våld efter separation, anser du att de olika fenomenen tillägnas lika stor uppmärksamhet eller inte?
- Kan du beskriva era främsta arbetsmetoder som ni arbetar utifrån när kvinnor utsätts för våld efter separation?
  - Följdfråga: Utgår ni/du från någon specifik teoribildning i arbetet?
- Hur arbetar ni för att stärka kvinnor som utsätts för våld efter separation?
- Anser du att det finns några utmaningar i arbetet med våld efter separation?
  - Följdfråga: Anser du att det finns olika synsätt på våld efter separation?
  - Följdfråga: Om ja, tror du att olika synsätt på våld efter separation kan påverka hur arbetet bedrivs?
- Anser du att det finns några förbättringsmöjligheter i arbetet med våld efter separation?
- Hur upplever du andra aktörers arbete med våld efter separation samt de stöd som de erbjuder kvinnor som utsätts för våld efter separation?
- Hur anser du att aktörer eller samhället i stort kan arbeta för att motverka våld efter separation?

Avslutning av intervjun

- Avrundar med en kort sammanfattning av intervjun så missförstånd kan undvikas
- Avslutande kommentarer och fråga ifall intervjupersonen vill tillägga något
- Tacka för intervjun

Bilaga 4: Informationsbrev

Information om deltagande i undersökning avseende våld efter separation ur ett kvinnojoursperspektiv.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Syftet med undersökningen är att undersöka hur yrkesverksamma på kvinnojourer upplever arbetet med kvinnor som utsätts för våld efter separation av en manlig partner. Studien har för avsikt att tillföra ökad kunskap om våld efter separation samt belysa kvinnojourernas perspektiv kring hur arbetet med våld efter separation bedrivs.

Anledningen till varför vi vill genomföra denna studie är att vi har uppmärksammat att problemet med våld efter separation beskrivs som mycket allvarligt och något som kan leda till dödligt utfall, samtidigt som det inte är något som är tillräckligt utforskat inom det sociala arbetets fält. Eftersom du som yrkesverksam på kvinnojour har en väldigt stor och avgörande betydelse i arbetet mot våld i nära relationer är det av vikt att ditt perspektiv och din kunskap gällande våld efter separation lyfts fram.

Studien är kvalitativ och kommer att genomföras genom intervjuer som berör frågor gällande arbetet med våld efter separation. En intervju beräknas ta cirka 45 – 60 minuter och kommer spelas in med hjälp av en enhet som ej är uppkopplad till internet. Ämnet kan upplevas som känsligt. Vi kommer enbart att efterfråga dina erfarenheter av arbetet och du väljer själv hur mycket du vill dela med dig av. Tid och plats för intervjun kan ske enligt överenskommelse då vi är flexibla.

Den information som kommer att samlas in är data i form av inspelade intervjuer samt ifylld samtyckesblankett. Den information som lämnas under intervjuerna kommer att avidentifieras och alla uppgifter kommer hanteras med konfidentialitet. De som kommer få tillgång till materialet är vi två studenter som genomför undersökningen samt vår handledare.

Samtyckesblanketterna kommer förvaras i ett låst skåp på Högskolan Dalarna och de inspelade intervjuerna kommer förvaras på ett krypterat USB-minne så att obehöriga inte får åtkomst. Efter transkribering kommer ljudinspelning att raderas och när uppsatsen är godkänd kommer insamlat material makuleras genom att dokument i form av samtyckesblankett

makuleras genom dokumentförstörare. Det insamlade materialet kommer enbart att användas till den specifika undersökningen.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Det kommer finnas möjlighet till att ta del av och kommentera undersökningens analysdel. Vidare kommer det även vara möjligt att ta del av det färdiga examensarbetet om intresse finns.

Vi som är ansvariga för undersökningen heter Louise Johnsson och Moa Lärfars. Vi studerar för närvarande termin 6 på socionomprogrammet vid Högskolan Dalarna. Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Vid ytterligare frågor eller funderingar är du varmt välkommen att kontakta oss. Vi är tacksamma för svar gällande deltagande i undersökningen via mail senast torsdag 2025-02-06.

Vänliga hälsningar,

Louise Johnsson & Moa Lärfars

Falun 2025-01-31

Louise Johnsson
h22loujo@du.se

Moa Lärfars
h22moala@du.se

Handledare: Sheila Jones
shj@du.se